

ศักราชของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่
ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

นิคม วงศ์นันตา

ปัญหาพิเศษนี้เป็นส่วนหนึ่งของความสมบูรณ์ของการศึกษาตามหลักสูตร
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการพัฒนา
โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
พ.ศ. 2548

ลิขสิทธิ์ของมหาวิทยาลัยแม่โจ้

ใบรับรองปัญหาพิเศษ

โครงการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนา

ชื่อเรื่อง

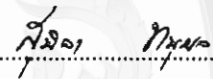
ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่
ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

โดย

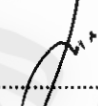
นิคม วงศ์นันตา

พิจารณาเห็นชอบโดย

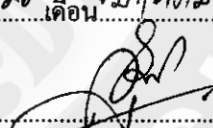
ประธานกรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุณิลา ทนพล)
วันที่ 26 เดือน มกราคม พ.ศ. 2548

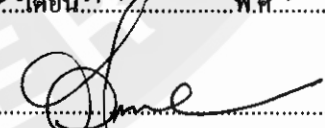
กรรมการที่ปรึกษา

(รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช)
วันที่ 26 เดือน มกราคม พ.ศ. 2548

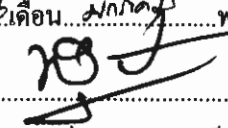
กรรมการที่ปรึกษา

(อาจารย์โชค จรุงพันธ์)
วันที่ 26 เดือน มกราคม พ.ศ. 2548

หัวหน้าภาควิชาส่งเสริมการเกษตร

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วีระพล ทองมา)
วันที่ 26 เดือน มกราคม พ.ศ. 2548

โครงการบัณฑิตวิทยาลัยรับรองแล้ว

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทรงวุฒิ เพ็ชรประดับ)
รองประธานกรรมการโครงการบัณฑิตวิทยาลัย
วันที่ 28 เดือน มกราคม พ.ศ. 2548

ชื่อเรื่อง	ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่
	ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
ชื่อผู้เขียน	นายนิคม วงศ์นันตา
ชื่อปริญญา	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการพัฒนา
ประธานกรรมการที่ปรึกษา	รองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา ทนุผล

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 2) ศึกษาถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้นำแบบเป็นทางการที่มีตำแหน่งและผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่ไม่มีตำแหน่ง จำนวน 42 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์ที่ผ่านการทดสอบความตรงในเนื้อหาและความเป็นปรนัย การเก็บข้อมูลได้ดำเนินการในเดือน กรกฎาคม 2546 และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 42 ปี และมีวุฒิทางการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ประกอบอาชีพเกษตรกรกรรม มีรายได้เฉลี่ย 42,600 บาท และมีประสบการณ์การฝึกอบรมโดยเฉลี่ย 2 ครั้ง

สำหรับการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ถึง 5 แห่ง ได้แก่ คอยผาเกลอง ป่าดงช้าง บ่อน้ำหม้อ-หิน ดินน้ำแม่สาน้อย และป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ ส่วนการประเมินศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวนั้น ผลการวิจัยพบว่าชุมชนบ้านแม่สาใหม่มีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวระดับปานกลาง ในประเด็นการให้การรักษาสีงแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว แต่ในประเด็นการจัดการด้านการให้การศึกษา สีงแวดล้อมและ การจัดการที่มีความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ผลการวิจัยพบว่ามีความศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวระดับน้อย

Title	The potential of tourist attraction place in Maesamai Community, Pong-yaeng Sub-district, Maerim District, Chiang Mai Province
Author	Mr.Nikhom Wongnanta
Degree of	Master of Arts in Development Administration
Advisory Committee Chairperson	Associate Professor Dr.Sunila Thanupon

ABSTRACT

The objectives of this research were as follows: (1) to know the personal and socio-economic characteristics of leaders in Ban Maesamai, and (2) to study the potential of tourist attraction places in Maesamai community. A questionnaire that was pre-tested for validity was used to interview 42 respondents (not drawn as sample) who were leaders with official and non-official positions in the community. Data collected in July 2003 were analyzed using SPSS program for PC computers.

Results of the study showed that all the 42 respondents were male averaging 42 years in age, finished primary education and with main occupation as farmers. Most of them earned an annual income of 42,600 baht and had participated in short trainings in agriculture for at least twice per year.

Assessment of the potential tourist attraction places in the Maesamai community showed that there were five areas namely, (1) Doi Pha Klong, (2) Dong Saeng Forest, (3) Mor Hin Pond, (4) Measanoi Spring, and (5) Golden Jubilee Renewed Forest. The management skills of the leaders in Ban Maesamai community were assessed and it was found out that the leaders had middle-level management skills in environmental conservation. While the potential of the leaders in Ban Maesamai community in terms of information dissemination and community cooperation achievement was relatively low.

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงได้ด้วยดี โดยได้รับความกรุณาในการให้คำแนะนำให้ความรู้ความเข้าใจ ช่วยเหลือตรวจสอบแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจากรองศาสตราจารย์ ดร.สุนิลา ทนุผล ประธานกรรมการที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.เทพ พงษ์พานิช และอาจารย์โชคก จรุงพันธ์ กรรมการที่ปรึกษา ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสามท่านไว้เป็นอย่างสูง

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา ที่ได้วางรากฐานการศึกษาแก่ผู้วิจัย รวมถึงอาจารย์สุรินทร์ คีสีปาน ผู้บังคับบัญชา ที่คอยให้กำลังใจ สนับสนุนทุนทรัพย์ ให้โอกาสทางการศึกษาและช่วยเหลือครอบครัวผู้วิจัยมาโดยตลอด ขอบคุณพ่อหลวงวิน เลิศชัยสกุล ที่ให้ความช่วยเหลือเรื่องการเก็บข้อมูลและให้ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมชุมชน ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง นอกจากนี้ ขอขอบคุณผู้อาวุโส ผู้นำตระกูลแซ่ คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการท่องเที่ยว หมู่บ้านแม่สาใหม่ทุกท่าน

คุณค่าและประโยชน์ใด ๆ อันเกิดจากการวิจัยเรื่องนี้ ขอมอบแด่ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ หากมีข้อบกพร่องผิดพลาดประการใด ผู้วิจัยขออภัยมา ณ โอกาสนี้

นิคม วงศ์นันทา

มกราคม 2548

สารบัญเรื่อง

	หน้า
บทคัดย่อ	(3)
ABSTRACT	(4)
กิตติกรรมประกาศ	(5)
สารบัญเรื่อง	(6)
สารบัญตาราง	(8)
สารบัญภาพ	(9)
บทที่ 1 บทนำ	1
ปัญหาการวิจัย	2
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	4
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	4
ขอบเขตและข้อจำกัดการของการวิจัย	5
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง	7
บริบทของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	7
การจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยว	11
แนวทางการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว	15
แนวคิดและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ	17
ภาคสรุป	21
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	23
สถานที่ดำเนินการวิจัย	23
ประชากรที่ใช้ในการวิจัย	23
ตัวแปรและการวัดตัวแปร	24
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	27
การทดสอบเครื่องมือ	28
การรวบรวมข้อมูล	28

สารบัญเรื่อง (ต่อ)

	หน้า
การวิเคราะห์ข้อมูล	29
ระยะเวลาในการวิจัย	29
บทที่ 4 ผลการวิจัยและวิจารณ์	30
ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้นำชุมชน- บ้านแม่สาใหม่	30
ตอนที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวใน ชุมชนบ้านแม่สาใหม่	36
ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว	38
ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว	63
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	67
สรุปผลการวิจัย	67
ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย	69
ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป	70
บรรณานุกรม	71
ภาคผนวก	73
ภาคผนวก ก รูปภาพประกอบ	74
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม	80
ภาคผนวก ค ประวัติผู้วิจัย	88

สารบัญตาราง

ตาราง	หน้า
1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล	32
2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	35
3 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวผาเกล็ดทอง	40
4 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวป่าคงช้าง	43
5 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวถ้ำธาตุ	46
6 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บ่อน้ำหม้อ-หิน	49
7 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวต้นน้ำ แม่ตาน้อย	52
8 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวป่าฟื้นฟูเฉลิม- พระเกียรติฯ	54
9 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้าน แม่สาใหม่	57
10 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวสวนลิ้นจี่	60
11 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สวนสมุนไพรพื้นบ้าน	62

สารบัญภาพ

ภาพ	หน้า
1 แผนที่แสดงที่ตั้งแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่	37
2 ดอยผากลอง	76
3 เส้นทางเดินเท้าสู่ดอยผากลอง	76
4 ป่าดงแซ้ง	77
5 ถ้ำธาตุ	77
6 บ่อน้ำหม้อ-หิน	78
7 ดินน้ำแม่ตาน้อย	78
8 ป่าพื้นฟูเฉลิมพระเกียรติ	79
9 หมู่บ้านแม่สาใหม่	79
10 สวนลั่นจี่	80
11 สวนสมุนไพรพื้นบ้าน	80

บทที่ 1

บทนำ

การท่องเที่ยว (tourism) เป็นนันทนาการ (recreation) รูปแบบหนึ่งที่มนุษย์นิยมกันมากที่สุดในช่วงเวลาว่าง (leisure time) ซึ่งในปัจจุบันนี้การเดินทาง (travel) เป็นไปได้สะดวกรวดเร็ว เนื่องจากมีการพัฒนาการขนส่งให้สามารถเดินทางได้ด้วยเวลาอันสั้น อีกทั้งโลกปัจจุบันเป็นโลกแห่งการรับรู้ข่าวสารข้อมูล จึงทำให้การท่องเที่ยวพัฒนาเจริญเติบโตอย่างไม่หยุดยั้งก่อให้เกิดผลดีต่อเศรษฐกิจของประเทศ (บุญเลิศ จิตต์วัฒนา, 2542: 35) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีศักยภาพในการท่องเที่ยวในระดับสูง เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีววิทยา ประเพณีวัฒนธรรมวิถีชีวิตความเป็นอยู่และประวัติศาสตร์อันยาวนาน ซึ่งได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและต่างประเทศที่เข้ามาเยือน ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2525 เป็นต้นมา นำชัย ทนุผล (2542: 2-3) ระบุว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวสามารถนำรายได้ให้แก่ประเทศเป็นอันดับหนึ่งเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน แม้ว่าสถานการณ์โลกในปัจจุบันจะประสบปัญหาด้านต่าง ๆ แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวกลับมีบทบาทสูงในการทำรายได้เข้าสู่ประเทศ นอกจากนั้นสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540: 4/20-4/22) รายงานว่า World Tourism Organization (WTO) ได้มีการจัดอันดับส่วนแบ่งการตลาดการท่องเที่ยวของโลกในปี 2539 พบว่าประเทศไทยได้รับส่วนแบ่งการตลาดเป็นอันดับที่ 20 และมีรายได้จากการท่องเที่ยวเป็นอันดับที่ 13 ของโลก ในขณะที่คณิสัย ดันดีวิท อ้างใน นำชัย ทนุผล (2543: 5) ว่าประเทศไทยได้รับการจัดอันดับความนิยมในการเดินทางมาท่องเที่ยวอยู่ในอันดับที่ 17 จาก 32 อันดับทั่วโลกและเป็นอันดับที่ 1 ของกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สำหรับสถานการณ์แนวโน้มการท่องเที่ยวของไทยนั้น บุญเลิศ จิตต์วัฒนา (2542: 36) ได้รายงานว่ามีอัตราการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องซึ่ง World Travel & Tourism Council - WTTC ได้พยากรณ์การท่องเที่ยวของไทยในช่วง 2543 - 2553 ว่าจะขยายตัวอยู่ในระดับร้อยละ 6.07

รัฐบาลไทยมีนโยบายเกี่ยวกับการท่องเที่ยวคือ ต้องการให้นักท่องเที่ยวทุกภูมิภาคทั่วโลกเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทย เพื่อผลทางเศรษฐกิจคือ ได้เงินตราต่างประเทศสกุลต่าง ๆ เพื่อใช้ในการพัฒนาประเทศและเพื่อเกิดผลทางการกระจายรายได้ การเพิ่มผลผลิต การสร้างงาน สร้างคุณภาพชีวิตให้แก่คนไทย นโยบายดังกล่าวมีผลทำให้รายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นกว่าแสนล้านบาท นับเป็นรายได้อันดับหนึ่งของประเทศ (ไชยงค์ เจริญเมือง, 2541: 38) แต่ในขณะเดียวกันก็พบว่า การขยายตัวของการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบ

หลายประการ โดยเฉพาะในแหล่งท่องเที่ยวที่ติดอันดับของประเทศ เช่น ผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ มลภาวะ ความเสื่อมโทรม ความไม่เป็นระเบียบ ค่าครองชีพสูงขึ้น อาชญากรรม การค้าประเวณี ยาเสพติด เป็นต้น (พรหมเมธ นามทอง, 2539: 30) ทั้งนี้ก็เพราะอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมเป็นต้นทุนในการดำเนินการ เพื่อดึงดูดความสนใจนักท่องเที่ยว เพื่อเร่งพัฒนาเศรษฐกิจ สร้างรายได้ไม่ใส่ใจถึงสภาพแวดล้อม จึงก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าวตามมา ประกอบกับภาวะการแข่งขันทางการท่องเที่ยวกับประเทศเพื่อนบ้านที่หันมาส่งเสริมอย่างจริงจัง ดังนั้นประเทศไทยจึงต้องหันมาทบทวนนโยบายการท่องเที่ยวในทิศทางที่เหมาะสม (บุษกร ภวจินดา อังใน สุทธิชัย อบอุ่น, 2541: 1) โดยมีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน (sustainable tourism development) เพื่อเป็นเครื่องมือใช้ในการฟื้นฟูและป้องกันมิให้แหล่งทรัพยากรใหม่ๆ ต้องถูกทำลายไป การท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนนี้ยังจะส่งผลดีต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น เพราะเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม โดยให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมจึงเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่ช่วยสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ให้คนในท้องถิ่น นักท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ จึงเท่ากับการสร้างกระแสความสมดุลให้เกิดขึ้นระหว่างกระแสการอนุรักษ์และกระแสพัฒนาทางเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นให้ความรู้ ความเข้าใจแก่นักท่องเที่ยวในด้านระบบนิเวศของทรัพยากรท่องเที่ยว ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมหรือต่อชุมชนนั้น ๆ (พงศ์สานต์ พัทธกัมมहाเกตุ, 2538: 37)

ปัญหาการวิจัย

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องอาศัยสิ่งแวดล้อมเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยว หากสิ่งแวดล้อมอยู่ในภาวะวิกฤต การท่องเที่ยวย่อมไม่ดำรงอยู่ได้ ดังนั้นจึงต้องพัฒนาการท่องเที่ยวสู่ความยั่งยืน โดยประยุกต์แนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนมาใช้กับแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยว ซึ่งต้องพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว พัฒนารูปแบบการท่องเที่ยว พัฒนาการตลาดการท่องเที่ยว พัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว พัฒนาการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น และพัฒนาการสร้างจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว แต่อย่างไรก็ตามการพัฒนาดังกล่าวจะประสบความสำเร็จได้ต้องมีการวางแผนอย่างมีประสิทธิภาพ (บุญเลิศ จิตต์วัฒนา, 2542: 61) การท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบหนึ่งของการจัดการท่องเที่ยวที่เป็นกระบวนการโดยมีจุดมุ่งหมาย ขั้นตอนและวิธีการจัดการอย่างเป็นระบบ สามารถกำหนดผลสำเร็จของการจัดการ

และเครือข่ายเชื่อมโยงที่เหมาะสมสอดคล้องกับการปรับสภาพความสมดุลของกระแสความต้องการของแต่ละด้านในทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการรักษาระบบนิเวศ เพราะสามารถควบคุมขนาดการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เหมาะสม นักท่องเที่ยวผู้มาเยือนมีจิตสำนึก ตระหนักในการอนุรักษ์ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจดำเนินการตามขีดความสามารถ ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจ สามารถยกระดับความเป็นอยู่ของชุมชนซึ่งเป็นเป้าหมายในการพัฒนา (นำชัย ทนุผล, 2542: 27) เพราะเป็นการกระจายรายได้อย่างทั่วถึง และได้รับผลตอบแทนกลับมาบำรุงรักษาจัดการแหล่งท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ จึงถือได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวอย่างมีส่วนร่วมของชุมชน (community participation based tourism) (สรวิชาติ อาสาธรพกิจ, 2542: 8)

ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นชุมชนที่อยู่ในเขตพื้นที่รับผิดชอบของมูลนิธิโครงการหลวง ได้มอบหมายให้ฝ่ายพัฒนาเกษตรที่สูง สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกับศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ เป็นผู้ดำเนินงานส่งเสริมอาชีพการเกษตร พัฒนาคุณภาพชีวิต ส่งเสริมการอนุรักษ์ทรัพยากรสิ่งแวดล้อม และประเพณีประเพณีวัฒนธรรมของชนเผ่าม้ง โดยมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 23 ตารางกิโลเมตร (มูลนิธิโครงการหลวง, 2544: 120) สภาพภูมิประเทศของชุมชนแม่สาใหม่นั้นเป็นภูเขาสูงและหุบเขาชันชัน ทิศนัยภาพที่สวยงาม อากาศเย็นสบาย มีพรรณไม้ธรรมชาติที่หลากหลาย มีคุณค่าควรแก่การศึกษาและการอนุรักษ์ ดังนั้นชุมชนบ้านแม่สาใหม่ จึงได้รับการพัฒนาตามโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง เพื่อพัฒนาศักยภาพของพื้นที่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ส่งเสริมให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสงานโครงการหลวง การเกษตรบนที่สูง สิ่งแวดล้อมและพืชพรรณธรรมชาติ สังคม วิถีชีวิตและวัฒนธรรมชาวเขา เพื่อสนับสนุนกิจกรรมชุมชนในพื้นที่โครงการหลวงให้มีส่วนร่วมด้านการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ที่เหมาะสม เพื่อเป็นฐานการสร้างรายได้ในอนาคตต่อไป (ปิณฑศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา, 2545: 1) ดังนั้นเพื่อให้โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรมและมีประสิทธิภาพ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการวิจัยถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ เพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยในครั้งนี้สามารถใช้เป็นแนวทางที่สำคัญในการวางแผนและการดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวงต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

การวิจัยเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ผลการวิจัยเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ คาดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อบุคคลหรือหน่วยงานดังนี้

1. ผู้บริหาร โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวงสามารถนำผลการวิจัยไปประกอบการพิจารณาถึงความเป็นไปได้ ที่จะผลักดันให้พื้นที่บ้านแม่สาใหม่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และถ้าหากมีความเป็นไปได้จะมีการปรับปรุงและจัดการอย่างไรจึงจะเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพเหมาะสม
2. เป็นข้อมูลสำหรับผู้สนใจศึกษาเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเพื่อประกอบการค้นคว้าและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อไป

ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาเฉพาะศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ บ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่
2. ประชากรในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ ผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ที่เป็นผู้นำแบบเป็นทางการที่มีตำแหน่ง และผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่ไม่มีตำแหน่ง โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง จำนวน 42 คน
3. การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ได้ศึกษาใน 2 ประเด็น คือ

3.1 ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

3.2 ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การเก็บข้อมูลในการวิจัยอาศัยแบบสอบถามเป็นเครื่องมือ พร้อมทั้งอาศัยการสังเกตทรัพยากรที่มีอยู่และเหตุการณ์แวดล้อมประกอบและจดบันทึกไว้เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณา
2. การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนกรกฎาคม ถึงเดือนตุลาคม 2546

นิยามศัพท์

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว หมายถึงขีดความสามารถหรือความพร้อมของแหล่งท่องเที่ยวทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทรัพยากรบุคคล ด้านการจัดการต่าง ๆ (คารุณี บุญธรรม, 2543: 6) โดยต้องพิจารณาสภาพทรัพยากรที่มีความเหมาะสม มีลักษณะเฉพาะของลักษณะพื้นดิน เน้นความสำคัญของระบบนิเวศ (ecosystem) หรือวัฒนธรรมของพื้นที่และความดึงดูดใจว่ามีมากน้อยเพียงใด ให้ความสำคัญในแต่ละปัจจัย เช่น ชนิดของแหล่งท่องเที่ยวจะพิจารณาจากสภาพธรรมชาติของแหล่งท่องเที่ยวว่าเป็นแหล่งสภาพธรรมชาติดั้งเดิม หรือสภาพธรรมชาติถูกคัดแปลง ตกแต่ง จำลองเลียนแบบธรรมชาติ มีคุณค่าคือเป็นความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศหรือไม่ และนอกจากนั้นต้องพิจารณาองค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ ความสมบูรณ์ ความหลากหลาย ลักษณะที่หายาก ความโดดเด่นด้านกายภาพ มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ชัดเจน มีความแปลกแตกต่างจากพื้นที่โดยทั่ว ๆ ไป มีความดึงดูดใจ ประทับใจแก่ผู้พบเห็นมากน้อยเพียงใด (นำชัย ทนผล, 2542: 53)

ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ หมายถึง หมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง หมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ และมูลนิธิโครงการหลวง (มูลนิธิโครงการหลวง, 2544: 120) เป็นหมู่บ้านที่มีประชากรอยู่อย่างหนาแน่น มีการจัดการเขตปกครองขึ้นภายในหมู่บ้านออกเป็น 6 เขตการปกครอง โดยมีผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้นำอย่างเป็นทางการ มีหน้าที่ในการเป็นตัวแทนของชุมชนเพื่อติดต่อกับส่วนราชการ ทั้งในระดับตำบลและระดับอำเภอ นอกจากลักษณะการปกครองแบบเป็นทางการนี้แล้ว ในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ยังมีรูปแบบการปกครองทางสังคมที่ยังคงใช้รูปแบบระบบอาวุโส ระบบผู้นำทางความเชื่อ

(หมอมี่) และลำดับชั้นของเครือญาติมาเป็นกลไกในการจัดการกับสมาชิกในชุมชน ดังนั้นผู้นำแบบไม่เป็นทางการนี้ จึงเป็นที่เคารพนับถือ และมีบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการตัดสินใจภายในชุมชน เช่นเดียวกับบทบาทของผู้ใหญ่บ้าน หรือคณะกรรมการหมู่บ้าน (ชบุติ ผลชวนปัญญา, 2543: 38 – 39)

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว หมายถึงสถานที่ที่เป็นจุดหมายปลายทาง (destination) ของการท่องเที่ยวอันเป็นพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยว โดยมีสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวทุกประเภทเข้ามาเยี่ยมชมหรือหมายถึงสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ที่มีอยู่รอบ ๆ ตัวเรา รวมทั้งสิ่งที่ถือกำเนิดเองตามธรรมชาติ และสิ่งที่มีมนุษย์สร้างสรรค์ขึ้นสืบทอดกันมาตามกาลเวลาโดยมีความงดงามและคุณค่าจนกลายเป็นสิ่งดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเกิดการเดินทางท่องเที่ยวไปเยี่ยมชมเปรียบเสมือนสินค้าทางการท่องเที่ยวที่จะขายให้แก่นักท่องเที่ยว (บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา, 2542: 63)

บทที่ 2

การตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้มีความมุ่งหมายที่จะศึกษาสภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ โดยผู้วิจัยได้ตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. บริบทของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว
2. การจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยว
3. แนวทางการวิเคราะห์สภาพของแหล่งท่องเที่ยว
4. แนวคิดและการจัดการ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

บริบทของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (tourist attraction place) หมายถึง แหล่งที่เป็นจุดหมาย (destination) ของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่ที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวถูกจัดให้เป็นสินค้าที่สำคัญของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว ซึ่งโดยทั่วไปมักแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยวศาสนา ประวัติศาสตร์และโบราณคดี แหล่งท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรมและประเพณี (นำชัย ทนุผล, 2542: 47)

นักท่องเที่ยวจะไม่นิยมเดินทางเพื่อการท่องเที่ยวเป็นระยะไกล ๆ ซึ่งต้องใช้เวลาและเงินทองเป็นจำนวนมากในการเดินทางนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าแหล่งท่องเที่ยวที่จะไปนั้นไม่มีอะไรแปลกใหม่หรือน่าสนใจด้วยแล้ว การเดินทางดังกล่าวจะไม่คุ้มค่าความสนใจของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวมีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนระหว่างความต้องการของนักท่องเที่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวเฉพาะแหล่งหรือเฉพาะจุดหมายปลายทาง จึงเป็นที่แน่ชัดว่าแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวที่ดีนั้นจะต้องเป็นตัวกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเกิดความรู้สึกอยากจะไปเที่ยวชม ฉะนั้นถ้าแหล่งท่องเที่ยวที่ดีนั้นจะต้องมีมากกว่าความเป็นสถานที่สวยงามหรือน่ามาเที่ยว สถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวให้อยากจะมาเที่ยว จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบอื่น ๆ ที่จะทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความพอใจและมีความสุขเมื่อได้มาท่องเที่ยว ซึ่งยุทธศาสตร์หรือองค์ประกอบนี้สามารถแยกได้เป็น 2 ประการ คือ (นิคม จารุมณี, 2536: 57 – 58)

1. โครงสร้างพื้นฐานทางการท่องเที่ยว (infrastructure) ประกอบด้วยโครงสร้างที่เป็นสิ่งก่อสร้างหลัก ๆ เช่น ถนน สะพาน สนามบิน สถานีรถไฟ ท่าเรือ เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ระบบการสื่อสารคมนาคมและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวในการเดินทางเข้าไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นจุดหมายปลายทางได้อย่างสะดวกและปลอดภัย

2. โครงสร้างระดับสูงทางการท่องเที่ยว (suprastructure) คือสิ่งอำนวยความสะดวกสบายต่าง ๆ แก่นักท่องเที่ยว เช่น สถานที่พักแรมหรือโรงแรม ภัตตาคาร ร้านอาหาร บริการต่าง ๆ แหล่งจำหน่ายซื้อสินค้า ศูนย์การค้า แหล่งบันเทิงเรีงรรมณ์ต่าง ๆ เป็นต้น

โครงสร้างทั้ง 2 โครงสร้างนี้ เมื่อรวมกันเข้ากับแหล่งท่องเที่ยวก็จะส่งผลให้เกิดความสำเร็จอย่างชัดเจนในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวและสามารถที่จะผลิตแหล่งท่องเที่ยวที่คนเข้ามาเที่ยวจำนวนน้อยให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ประสบความสำเร็จอย่างยิ่ง

การท่องเที่ยวมีความจำเป็นต้องใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวควบคู่กันไปด้วย การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2541) อ้างใน บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2542: 64 – 67) ได้แบ่งประเภทของทรัพยากรการท่องเที่ยวไว้ 3 ประเภทดังต่อไปนี้

1) ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ (natural attraction) เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ โดยเกิดจากสภาพแวดล้อมทางกายภาพตามธรรมชาติที่มีความสวยงามน่าสนใจต่อการเดินทางไปเที่ยวชม ซึ่งรวมถึงบริเวณที่มนุษย์เข้าไปปรุงแต่งเพิ่มเติมจากสภาพธรรมชาติในบางส่วน และยังสามารถแบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติออกได้เป็น 3 ประเภทย่อยคือ

1.1) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทภูมิอากาศ (climate) เป็นสถานที่ที่มีลักษณะอากาศที่เกิดขึ้นตามสภาพธรรมชาติของแต่ละภูมิภาค ซึ่งลักษณะอากาศที่ปรากฏในพื้นที่หนึ่ง ๆ มักประกอบด้วยองค์ประกอบดังนี้คือ อุณหภูมิ ความกดอากาศ และความชื้นในบรรยากาศ โดยภูมิอากาศของแต่ละพื้นที่ทั่วโลกจะแตกต่างกันตามที่ตั้งของเส้นละติจูด ความสูงของพื้นที่ กระแสน้ำ พายุ จึงทำให้แต่ละพื้นที่มีความสวยงามของธรรมชาติตามลักษณะภูมิอากาศแตกต่างกันในแต่ละช่วงของฤดูกาล เป็นเหตุให้ประชาชนที่อาศัยอยู่เขตภูมิอากาศหนึ่งอยากเดินทางไปเยี่ยมเยือนภูมิอากาศเขตอื่น เพื่อสัมผัสกับภูมิอากาศที่แตกต่างกัน

1.2) ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวประเภททิวทัศน์สวยงาม (scenery) เป็นสถานที่ที่มีทิวทัศน์ทางธรรมชาติสวยงามและแปลกประหลาด สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เดินทางเข้าไป

เชื่อมเขื่อนเช่น ป่าเขา เกาะ แก่ง ชายหาด ถ้ำ ทะเล แม่น้ำ ทะเลสาบ อ่างเก็บน้ำ กว๊าน น้ำตก น้ำพุร้อน หุบหญ้า หุบดอกไม้ ลานหิน เนินดิน เสาหิน ธารน้ำแข็ง เป็นต้น

1.3) ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวประเภทสัตว์ป่า (wildlife) เป็นสถานที่ที่มีความงดงามตามธรรมชาติสามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้มากเช่นกัน เพราะนักท่องเที่ยวจำนวนมากมีความคิดว่าสัตว์ป่าเป็นสิ่งที่ชีวิตตามธรรมชาติที่น่าศึกษาหาความรู้และนับวันจะหมดไปแต่ยังคงมีที่ให้ท่องเที่ยวศึกษาได้ตามแหล่งอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าและสวนสัตว์เปิด ในขณะที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มกลับเห็นว่าสัตว์ป่าเป็นเกมสื่อน่าตื่นเต้นในการล่า เช่น การตกปลา การใช้ปืนส่องสัตว์ นอกจากนี้นักท่องเที่ยวบางกลุ่มยังถูกดึงดูดใจให้เดินทางไปชมแหล่งที่มีสัตว์อาศัยอยู่เองตามธรรมชาติเป็นจำนวนมาก เช่น เดินทางไปชมนกปากห่างที่วัดไผ่ล้อม เดินทางไปชมฝูงนกเพนกวิน บริเวณทวีปแอนตาร์กติกา เดินทางไปชมหมีขาวขั้วโลก (polar bears) ในเขตอาร์กติกา เดินทางไปชมสัตว์บางชนิดในอุทยานฯ เป็นต้น

2) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์โบราณสถานและโบราณวัตถุเป็นทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น (manufactured attractions) ตามประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในสมัยปัจจุบัน ซึ่งมีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนาเป็นสิ่งที่แสดงถึงอารยธรรมและความเจริญก้าวหน้าของท้องถิ่นนั้นว่า ในสมัยโบราณมีความเจริญด้านใดบ้าง และเหลือเป็นมรดกตกทอดมายังชนรุ่นหลังอย่างไรบ้าง จึงมีผลดึงดูดให้นักท่องเที่ยวไปเยือนพื้นที่นั้น และยังสามารถแบ่งทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถานและโบราณวัตถุออกเป็น 2 ประเภทย่อย

2.1) ประเภทโบราณสถานเป็นสถานที่ที่มีอายุนับร้อยปีหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของสถานที่นั้นเป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี เช่น ศาสนสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ กำแพงเมือง คูเมือง พระราชวัง พระตำหนัก บ้านโบราณ เมืองโบราณ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน ชุมชนโบราณ เป็นต้น สำหรับโบราณสถานของไทยนั้น กรมศิลปากรได้แบ่งประเภทโบราณสถานไว้ 7 ประเภทคือ

2.1.1) โบราณสถานสัญลักษณ์แห่งชาติ หมายถึง โบราณสถานที่มีความสำคัญสูงสุด หากชาติขาดโบราณสถานนั้นไปจะเป็นการสูญเสียอย่างใหญ่หลวง เช่น พระบรมมหาราชวัง พระธาตุดอยสุเทพ พระธาตุนม เมืองสุโขทัย เมืองอยุธยา เป็นต้น

2.1.2) อนุสาวรีย์แห่งชาติ หมายถึง อนุสรณ์สถานที่ได้สร้างเพื่อบุคคลหรือเรื่องราวที่สำคัญยิ่งในประวัติศาสตร์หรือเป็นที่เคารพสูงสุดในชาติ ซึ่งประชาชนจะต้อง

ร่วมรำลึกถึงด้วยกัน เช่น องค์พระแก้วมรกต พระพุทธสิหิงค์ ศาลหลักเมือง เจดีย์ยุทธหัตถี พระบรมรูปทรงม้า เป็นต้น

2.1.3) อาคารสถาปัตยกรรมแห่งชาติ หมายถึง อาคารสิ่งก่อสร้างทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรมอันทรงไว้ซึ่งคุณค่าอย่างสูงทางศิลปะ ซึ่งแสดงถึงการประดิษฐ์คิดค้นใหม่ๆ ในยุคอดีตที่มีผลต่อการดำรงชีวิตในปัจจุบันหรือเกี่ยวข้องกับบุคคลหรือเหตุการณ์สำคัญของชาติ เช่น พระที่นั่งอนันตสมาคม สะพานพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก สวนในพระราชวังโบราณอยุธยา สนามหลวง เป็นต้น

2.1.4) ย่านประวัติศาสตร์ หมายถึง ที่ที่มีความหนาแน่นทางสถาปัตยกรรม เรื่องราวทางประวัติศาสตร์ การวางผังเมือง สภาพแวดล้อมที่มนุษย์สร้างขึ้น มีอาคารสิ่งก่อสร้าง ถนนหนทางเป็นองค์ประกอบอื่น ๆ รวมอยู่ด้วย ทำให้พื้นที่นั้นจัดอยู่ได้หนึ่งในลักษณะต่อไปนี้คือ ย่านประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม ย่านประวัติศาสตร์การพาณิชย์ ย่านประวัติศาสตร์อุตสาหกรรม ย่านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและย่านโบราณคดี เช่น ย่านประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม เกาะรัตนโกสินทร์ ย่านประวัติศาสตร์การพาณิชย์ภูเก็ต ย่านโบราณแห่งภาพเขียนสีอ่าวพังงา เป็นต้น

2.1.5) อุทยานประวัติศาสตร์แห่งชาติ หมายถึง พื้นที่ที่มีเนื้อหาทางประวัติศาสตร์ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมและวิศวกรรม รวมกับสภาพแวดล้อมทั้งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้นอันทำให้สาระทางประวัติศาสตร์ยังคงดำรงได้ เช่น อุทยานประวัติศาสตร์ สุโขทัย อุทยานประวัติศาสตร์กำแพงเพชร เป็นต้น

2.1.6) นครประวัติศาสตร์แห่งชาติ หมายถึง เมืองหรือนครที่มีแบบอย่างทางวัฒนธรรม อำนาจของผังเมืองสาระสำคัญทางประวัติศาสตร์ และองค์ประกอบของเมืองสถาปัตยกรรม วิศวกรรม และหรือชีวิตความเป็นอยู่ เช่น เมืองสุโขทัย เมืองเชียงใหม่ เมืองเชียงแสน เป็นต้น

2.1.7) ซากโบราณสถานและแหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์แห่งชาติ หมายถึง แหล่งโบราณคดีประวัติศาสตร์และซากโบราณสถาน ซึ่งเป็นหลักฐานแสดงถึงประวัติศาสตร์อันสำคัญยิ่งของชาติในอดีต

2.2) ประเภทโบราณวัตถุ เป็นวัตถุโบราณไม่ว่าจะเป็นสิ่งประดิษฐ์หรือสิ่งที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ หรือเป็นส่วนหนึ่งใดของโบราณสถาน ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการประดิษฐ์หรือหลักฐานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของวัตถุนั้นเป็นประโยชน์ในทางประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี ในแต่ละจังหวัดหรือแต่ละประเทศอาจเก็บสะสมไว้ในพิพิธภัณฑ์หรือสถานที่เก็บแบบอื่น ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าชม อันเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงประวัติศาสตร์อันยาวนานของ

ประเทศ และเป็นความภาคภูมิใจของประชาชน ในท้องถิ่นที่ได้พบโบราณวัตถุที่ล้ำค่าเหล่านั้น เช่น ภาพเขียนโบราณ วัตถุโบราณ สมบัติโบราณ พระพุทธรูปโบราณ รูปปั้นโบราณ เป็นต้น

3) ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศประเภทศิลปวัฒนธรรมประเพณีและกิจกรรม เป็นทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคมแต่ละกลุ่มชนที่มีความแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ โดยยึดถือปฏิบัติสืบทอดต่อกันมาตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคมที่มีผลต่อการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเดินทางไปเยือน อาจแยกออกเป็นประเภทย่อยที่สำคัญได้ดังต่อไปนี้

3.1) ประเภทศิลปวัฒนธรรม ได้แก่ ชุมชน หมู่บ้าน เรือนแพ ตลาด ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม การละเล่นพื้นถิ่น สืบค้นพื้นเมือง ไร่สวน เหมือง วิถีชีวิต อธยาศัยไมตรีของประชาชน เป็นต้น

3.2) ประเภทประเพณี ได้แก่ ประเพณี สงกรานต์ ประเพณีแห่เทียนพรรษา เทศกาลกินเจ ประเพณีลอยกระทง งานบุญบั้งไฟ งานพิธีโยนบัว ประเพณีอินทิล เป็นต้น

3.3) ประเภทกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมแข่งขันกีฬา กิจกรรมบันเทิง สวนสนุก สวนสาธารณะเฉพาะทาง สนามกอล์ฟ สนามแข่งรถ เชื้อเพลิงไฟฟ้า เป็นต้น สำหรับกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนั้นควรเป็นกิจกรรมที่เน้นการศึกษาหาความรู้ในแหล่งธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น ควบคู่ไปกับการได้รับความเพลิดเพลิน ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอยู่หลายกิจกรรม เช่น การเดินป่า การศึกษาธรรมชาติ การเลี้ยงสัตว์ การดูนก การพายเรือ การดำน้ำ การตั้งแคมป์ การล่องแพ การขี่ช้าง การถ่ายรูป การขี่จักรยาน การไต่เขา การตกปลา การแสวงบุญ การนมัสการสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เป็นต้น

การจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยว

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) อ้างใน นำชัย ทนุผล (2542: 48 – 52) ได้จำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น ระบบใหญ่ 3 ระบบ อันได้แก่ ระบบนิเวศทางบก ระบบนิเวศทางชายฝั่งทะเล และระบบนิเวศแบบพื้นที่ชุ่มน้ำ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) ระบบนิเวศทางบก หมายถึง ระบบนิเวศที่อยู่ตามป่าเขาตอนในของแผ่นดิน มักเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ซึ่งระบบนิเวศมีลักษณะเป็นป่าแบบต่าง ๆ ดังนี้

1.1) ป่าชายหาด (beach forest) ปกคลุมด้วยป่าสนทะเล และหาดชายฝั่งทะเล ก่อนข้างขึ้น พืชชายหาดจะเปลี่ยนจากสนทะเลซึ่งมีใบเรียวยาวแหลมเป็นเส้น เป็นพืชใบกว้าง

อย่างอื่น ๆ ที่สำคัญ ได้แก่ ปอทะเล ลำพู กระติง จิก เป็นต้น บางแห่งมีเหูหลายชนิดเพื่อป้องกันการพังทลายของดิน สัตว์ป่าได้แก่ สัตว์จำพวกนก เช่น นกกระยาง เหยี่ยวแดง นกอีท้องใหญ่ นกกินเปรี้ยว เป็นต้น

1.2) ป่าชายเลน (mangrove forest) บริเวณปากแม่น้ำต่าง ๆ ซึ่งมีน้ำเค็มและน้ำจืดมาปะทะกัน จะเป็นแหล่งตะกอนทับถมกันมาก ก่อให้เกิดดินเลนที่ลึก พันธุ์พืชที่ขึ้นในบริเวณนี้ จำต้องเป็นพืชที่มีรากค้ำจุนเป็นพิเศษ และสามารถดูดออกซิเจนจากอากาศได้ เช่น ไม้โกงกางใบเล็ก โกงกางใบใหญ่ ถัดจากโกงกางขึ้นไป ได้แก่ ไม้ตะบูน ประทล ลำแพน พืชจำพวกเถาวัลย์ เช่น ย่านขี้เดือน และหวายลิง ขึ้นปกคลุมยอดไม้บางต้น ในบริเวณดินแข็งพบไม้ถั่วขึ้นเป็นกลุ่ม และเงี้ยวปลาหมอ ไม้เสม็ด ไม้พุ่ม ได้แก่ โคลงเคลง สำหรับสัตว์ที่พบ นอกจากปลา กุ้ง หอย แล้วยังมีนก เช่น นกกระสาอูดำ นกแคว้นปากโกงกาง นกกระเดียนใหญ่ นกจับแมลงปากโกงกาง นกออก สำหรับสัตว์อื่น ๆ เช่น ลิงแสม ค่างหงอก นากใหญ่จมูกขน เสือปลา และชมดเช็ด เป็นต้น

1.3) ป่าดงดิบชื้น (moist evergreen forest) เป็นป่าที่พบกระจายกว้างขวางในประเทศไทย ซึ่งส่วนใหญ่อยู่ทางภาคใต้ ในภาคอื่น ๆ พบได้เป็นหย่อมเล็ก ไม้เด่นในป่าดิบชื้น ได้แก่ ไม้สกุลยางนา ตะเคียนทอง ตะเคียนชันมาแมว หลุมพอ กระบกเคี่ยม สภาพป่าค่อนข้างรกทึบ และเรือนยอดสูงกว่า 40 เมตรขึ้นไป เรือนยอดป่าแน่นทึบจนหาช่องว่างไม่ได้ และเรือนยอดมักต่อเนื่องกัน จากชั้นบนสุดลงมาถึงผิวดิน พื้นป่าส่วนใหญ่เป็นลูกไม้ เถาวัลย์ และพืชจำพวกป่า ดันไม้บางต้นจะมีมอสและตะไคร่น้ำเกาะ ตัวอย่างป่าดงดิบชื้น คือ บริเวณป่าบนเขาใหญ่ในจังหวัดนครราชสีมา ซึ่งเป็นป่าดิบชื้นที่อุดมสมบูรณ์ ก่อให้เกิดน้ำตกสวยงามหลายแห่ง เช่น น้ำตกเหวสุวัต ป่าดิบชื้นของห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี มีธรรมชาติสวยงามและมีสัตว์ป่านานาพันธุ์ให้อีกด้วย สัตว์ป่าที่พบ เช่น สมเสร็จ เก้งหม้อ ไก่ฟ้าหน้าเขียว นกเงือก นกแคว้น ห้องดำ และนกกระสาขาวปากแดง เป็นต้น

1.4) ป่าดิบแล้ง (day evergreen forest) ลักษณะโครงสร้างเหมือนป่าดิบชื้นมากที่สุด ต่างกันที่ไม้เด่นในป่าประกอบด้วย ตะเคียนหิน เคี่ยมคะนอง ยางแดง มะค่าโมง เกิดแดง ไม้ชันรอง ได้แก่ หนามแรด หนามคนทา หนามจี เถาวัลย์ เข็มป่า และขนุนดิบ ซึ่งเป็นพันธุ์ไม้ที่มีลำต้นได้ดิน สำหรับสัตว์ ได้แก่ พวกนกในวงศ์ไก่ฟ้า เลียงผา ค่าง และค่างควมแม่ไก่ เป็นต้น

1.5) ป่าดงดิบเขา (hill evergreen forest) พบในพื้นที่สูงกว่าระดับน้ำทะเลเกินกว่า 1,000 เมตรขึ้นไป ไม้สำคัญได้แก่ ไม้ก่อ ซึ่งมีมากมายหลายชนิด ไม้เมเปิล สนสามพันปี กำลังเสือโคร่ง พื้นป่าเป็นเฟิร์น ส่วนใหญ่อิงเขา พืชจำพวกกล้วยไม้ที่ขึ้นบนดิน เช่น รองเท้านารี

ข้าวตอกฤาษี ซึ่งเป็นมอสชนิดหนึ่งพบในป่าดิบเขาที่คอยภูหลวง จังหวัดเลย พืชสำคัญอีกชนิดหนึ่งของป่าดิบเขา คือ กุหลาบภูเขา หรือไม้โรโดเดนดรอน (rhododendron) มีดอกสีขาวและสีแดง พบบนคอยอินทนนท์ ภูหลวงและภูกระดึง

1.6) ป่าสนเขา (coniferous forest) เป็นป่าที่มีไม้กลุ่มสน ได้แก่ สนสองใบ สนสามใบ สนสามพันปี สนแผง พญาเมฆา ป้อมแดง ซึ่งพบบนภูกระดึง

1.7) ป่าเบญจพรรณ (mixed deciduous forest) หรือป่าผสมผลัดใบ ลักษณะเด่นคือ ไม้จะผลัดใบหมดในฤดูแล้ง ป่านี้เป็นป่าเบญจพรรณที่มีไม้สัก และป่าไม่มีไม้สัก สำหรับป่าเบญจพรรณที่มีไม้สักพบทางภาคเหนือของประเทศไทย ในพื้นที่ที่มีระดับความสูงจากน้ำทะเลปานกลาง ตั้งแต่ 400 เมตรขึ้นไป จนถึง 1,000 เมตร โดยประมาณ และมักมีไฟป่าเผาเป็นบางครั้ง เพื่อกระตุ้นการงอกของเมล็ดไม้สัก ส่วนป่าเบญจพรรณที่ไม่มีไม้สัก มีไม้เด่นที่สำคัญ ได้แก่ ตะแบก เต่า โกงคำ กาสำ ปัก มะค่าโมง แดง อ้อยช้าง ที่สำคัญคือมักมีไม้ไผ่ชนิดต่าง ๆ ขึ้นผสมมากมาย และมักมีไฟไหม้ทุกปี พื้นที่ป่าเบญจพรรณจะพบดอกไม้สวยงาม เช่น ดอกบุก ซึ่งคล้ายดอกหน้าวัว และกล้วยไม้พื้นเมือง เช่น เอื้องผึ้ง เป็นต้น

1.8) ป่าเต็งรัง (dry dipterocarp forest) อาจเรียกว่าป่าโคกหรือป่าแดง ซึ่งเป็นป่าที่จำแนกได้โดยไม้เด่นในสังคมป่าคือ ไม้เต็ง เหียง และพลวง ลักษณะทั่วไปคล้ายคลึงกับป่าเบญจพรรณมาก แต่ขึ้นในดินดิน และหินผสมอยู่มาก หรือเป็นดินลูกรังหรือดินที่เป็นทรายจัด สัตว์ที่พบ ได้แก่ สัตว์จำพวกเข้ ซึ่งจะหากินในป่าชนิดนี้จำนวนมาก มีพรรณไม้ดอกที่สวยงาม ได้แก่ ก้านใหญ่ ดอกสีเหลืองขนาดโต กล้วยไม้หลายชนิดในสกุลหวาย เอื้องหางกระรอก ช้างกระ ช้างแดง ลักษณะป่าชนิดนี้พบที่เขานางรำ ในเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง จังหวัดอุทัยธานี

1.9) ทุ่งหญ้า (grassland) ทุ่งหญ้าในเขตร้อนมีหญ้าคา ฤๅษี ถิ่นกว้าง และ โชนใหญ่ เป็นต้น พื้นที่ประเภทนี้จะพบในบริเวณทุ่งหญ้ายบนเขาใหญ่และทุ่งกุลาร้องไห้

2) ระบบนิเวศชายฝั่งทะเล หมายถึง ระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับชายหาดและทรัพยากรชายทะเลมีลักษณะผสมผสานกับระบบนิเวศทางบกบ้าง แต่ส่วนใหญ่เป็นส่วนที่ใกล้ชิดกับทะเล ได้แก่

2.1) เกาะแก่งและชายฝั่ง มักเป็นเกาะขนาดเล็กมีสันเป็นหินปูนเป็นแกนหลักของเกาะ ส่วนเกาะขนาดใหญ่อาจมีภูเขาแกรนิตอยู่ (ถ้าเกาะขนาดใหญ่มากจะมีลักษณะเฉพาะบริเวณชายฝั่งเป็นระบบนิเวศชายฝั่งและทะเล) สังคมพืชประเภทต้นเขาหินปูนจะมีลักษณะเด่นคือ มีป่าชายหาดและป่าชายหาดอยู่โดยรอบ สำหรับเกาะขนาดใหญ่ สัตว์ป่าประเภทนกที่พบเห็นได้มากที่สุด ได้แก่ นกยางทะเล และนกนางนวล

2.2) ปะการังน้ำลึก เป็นแนวปะการังที่ก่อตัวอยู่ลึกประมาณ 20-30 เมตร พบตามเกาะที่อยู่ใกล้ไหล่ทวีป เกาะเป็นหินแกรนิตที่มีน้ำทะเลดี น้ำใส ไม่มีตะกอน เช่น หมู่เกาะสุรินทร์ หมู่เกาะสิมิลัน ซึ่งมีปะการังชนิดต่าง ๆ เช่น ปะการังเขากวาง แปรงล่างขูดและกัลปังหา เป็นต้น

2.3) ปะการังน้ำตื้น (ลึกปานกลาง) มีความลึก 8-15 เมตร น้ำมีความใสน้อยกว่ากลุ่มแรก มักพบในเกาะใกล้แผ่นดิน เกาะเป็นเขาหินปูนเป็นส่วนใหญ่ แนวปะการังมีปลาสวยงามหลายชนิด บางแห่งพบหญ้าทะเล โดยเฉพาะบริเวณชายฝั่งทะเลที่มีความลาดเอียงน้อยและมีดินโคลน

3) ระบบนิเวศแบบพื้นที่ชุ่มน้ำ (wet land) หมายถึง บริเวณที่มีน้ำขังตลอดปีจนเป็นเอกลักษณ์ทั้งที่เป็นน้ำจืดและน้ำเค็ม มีความลึกไม่เกิน 6 เมตร มักอยู่สูงกว่าระดับน้ำทะเลไม่เกิน 50 เมตร ลักษณะที่ปรากฏ เช่น ทะเลสาบ หนองน้ำ และป่าพรุ (ป่าชายเลน ชายฝั่ง และพื้นที่ปากแม่น้ำจืดอยู่ในระบบนิเวศชายฝั่งทะเล) สัตว์ที่พบมักเป็นจำพวก เช่น นกกก นกพญาปากกว้าง เหยี่ยวใหญ่หัวเทา นกตะกรุมและนกเงือกดำ เป็นต้น สัตว์เลื้อยคลาน ได้แก่ จระเข้ น้ำเค็ม เต่าดำ ตุ๊กแกสีเทา ปูหัวกะโหลก เหาช้าง สัตว์ครึ่งบกครึ่งน้ำมักพบอิงน้ำเต้า กบราชา เขียดหลังเขียว กบป่าพรุ เป็นต้น พื้นที่ชุ่มน้ำที่พบได้แก่

3.1) ป่าพรุดั้งเดิม (virgin peat swamp forest) เป็นป่าสังคมไม่ผลัดใบที่สามารถขึ้นอยู่ในลุ่มน้ำขังอันประกอบด้วยซากพืชและดินอินทรีย์ สภาพคล้ายป่าดงดิบระดับต่ำมีไม้ยืนต้นขนาดเล็กน้อยใหญ่หนาแน่น แบ่งเรือนยอดได้ 3 ชั้น สูง 30-40 เมตร 15-30 เมตร และต่ำกว่า 15 เมตร บริเวณโคนต้นไม้มีรากค้ำยันเป็นจำนวนมากในประเทศพบเหลืออยู่แห่งเดียวที่เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเฉลิมพระเกียรติ (พรุโต๊ะแดง)

3.2) พรุเสม็ดหรือป่าเสม็ดขาว เป็นสังคมพืชที่ขึ้นทดแทนพรุดั้งเดิม เป็นไม้ที่ขึ้นอยู่ตามสันดอนของหนองน้ำ เช่น เสม็ดขาว กระทุ่มน้ำ หวาน้ำ หวานา หว่าลิง มังเร เฟิร์น เช่น ลำเพ็ง ลิพาขุ่น กก เช่น หัวกระเทียม จูสามเหลี่ยม กกนา พืชประเภทหญ้า ได้แก่ แขม และหญ้าหางแฉ่ง เป็นต้น

3.3) พรุหญ้าเป็นป่าทดแทนพรุดั้งเดิมและพรุเสม็ดที่ถูกทำลาย ส่วนใหญ่เป็นกก หญ้าลิเภาใหญ่ และผักกูด

3.4) สังคมพืชลอยน้ำและได้นำ เป็นบริเวณที่ถัดออกไปจากฝั่งพบอยู่ในบึงน้ำจืด เช่น บัวสาย บัวเผื่อน จอก โคลง และผักคตขวา เป็นต้น บริเวณนี้มักเป็นแหล่งอาศัยของนกน้ำชนิดต่าง ๆ พื้นที่ประเภทนี้ ได้แก่ ทะเลนอย และบึงพอระพีค เป็นดิน นกที่พบทั่วไป เช่น นกเป็ดแดง นกกาน้ำเล็ก นกกระสาแดง นกยางเปียและเหยี่ยวแดง เป็นต้น

แนวทางการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว

แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้น จะต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีความสำคัญสูงต่อการศึกษาเรียนรู้ และการอนุรักษ์ ที่รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ อีกทั้งในพื้นที่ที่มีความดึงดูดใจ และมีโอกาสจัดกิจกรรมเชิงนิเวศได้มาก และมีองค์ประกอบที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้านอื่น ๆ นอกจากนี้แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่ดี จะมีศักยภาพสูงในการนำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ก่อน โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ ซึ่งนำชัย ทนุผล (2542: 53 – 54) ได้กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวไว้ 2 แนวทาง คือ การวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและการวิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาสภาพทรัพยากรที่มีความเหมาะสมมีลักษณะเฉพาะ และคงลักษณะพื้นถิ่น โดยเน้นความสำคัญของระบบนิเวศ (ecosystem) หรือวัฒนธรรมของพื้นที่ และความดึงดูดใจว่ามากน้อยเพียงใด เพื่อให้มีความสำคัญต่าง ๆ กันในแต่ละปัจจัย ดังนี้

1.1) ชนิดของแหล่งท่องเที่ยวพิจารณาจากสภาพธรรมชาติ ของแหล่งท่องเที่ยวหรือเป็นองค์ประกอบหลักภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยแหล่งที่มีสภาพของธรรมชาติดั้งเดิมหรือเป็นแหล่งที่สภาพของธรรมชาติถูกคัดแปลงตกแต่งเป็นบางส่วน แต่ยังคงสภาพเดิมไว้เป็นหลัก หรือเป็นแหล่งธรรมชาติที่สร้างขึ้นโดยการผสมผสาน จำลอง หรือตกแต่งใหม่ โดยไม่มีลักษณะที่เป็นระบบนิเวศที่ถูกดัดหรือไม่สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ หรือเป็นแหล่งที่สร้างเลียนแบบธรรมชาติ มีค่าต่อความเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศมาก - น้อยตามลำดับ

1.2) องค์ประกอบที่เป็นเอกลักษณ์ พิจารณาความสำคัญของระบบนิเวศ ความสมบูรณ์ ความหลากหลาย ลักษณะที่หายาก และความสัมพันธ์ที่เป็นระบบให้พื้นที่ในประเด็นความโดดเด่นด้านกายภาพ คือ มีความโดดเด่นมาก (มีลักษณะเป็นสัญลักษณ์ชัดเจนมีความแปลกแตกต่างจากทั่ว ๆ ไป) หรือมีความโดดเด่นลดลงตามลำดับ รวมทั้งสภาพที่มีความสวยงามของธรรมชาติ (ทัศนียภาพและองค์ประกอบ) ว่ามีระดับของความงามมากเป็นที่น่าสนใจของผู้พบเห็นอย่างไร โดยสรุปแล้วมีความดึงดูดใจมากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้รวมถึงความเหมาะสมในการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศมีอย่างไร ส่วนองค์ประกอบทางด้านธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (ด้านนามธรรม ประวัติความเป็นมาที่สำคัญ ด้านวัตถุธรรม ด้านรูปแบบและกิจกรรม

ที่มีลักษณะดั้งเดิมของวัฒนธรรมในท้องถิ่นนั้น ๆ) มีความผสมผสานหรือเพิ่มความดึงดูดใจมากขึ้นอย่างไรด้วย

2. ศักยภาพของการจัดการ พิจารณาจากสภาพการจัดการในปัจจุบัน โดยเป็นการจัดการที่อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีมากน้อยแค่ไหน การพิจารณาการจัดการนี้จะบ่งชี้ถึงโอกาสในการเพิ่มศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวให้สูงขึ้นได้ ศักยภาพการจัดการประกอบด้วย

2.1) มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการที่สำคัญ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน สร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากรูปแบบจัดสื่อความหมาย กิจกรรมด้านการศึกษา (กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะของการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว)

2.2) การจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากร พิจารณาจากการมีการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการควบคุมดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน มีการนำรายได้กลับมาบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวมากน้อยแค่ไหน มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และมีมาตรการควบคุมจำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและบริการอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

2.3) องค์การในการจัดการที่ให้ความสำคัญของการร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชนพิจารณาจากรูปแบบขององค์การในการจัดการ เน้นความเป็นองค์กรประชาชน รัฐและเอกชน และระดับของการมีส่วนร่วมว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว หรือให้ความเห็นในการท่องเที่ยว หรือเพียงได้ประโยชน์จากการค้าและบริการเท่านั้น

แนวคิดและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ (ecotourism) เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่แตกต่างไปจากรูปแบบการท่องเที่ยวแบบปกติหรือประเพณีนิยม (conventional mass tourism) ที่มักมุ่งเน้นแต่เพียงความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวเป็นหลักและเน้นการส่งเสริมเพื่อเพิ่มรายได้ทางเศรษฐกิจเป็นสำคัญ ซึ่งที่ผ่านมามีข้อได้ ก่อให้เกิดปัญหาแก่ชุมชนท้องถิ่น และสิ่งแวดล้อมตามมาอย่างมาก การท่องเที่ยวเชิงนิเวศจึงเป็นรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่ได้รับการยอมรับอย่างกว้างขวางแล้วว่ามีเหมาะสมในการพัฒนาเป็นรูปแบบหลัก และเป็นการจัดการที่มุ่งไปสู่การ

พัฒนาที่ยั่งยืน เพราะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น ในแหล่งวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศสิ่งแวดล้อม มีกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเพื่อมุ่งให้เกิดจิตสำนึกต่อการรักษาระบบนิเวศอย่างยั่งยืน จิตสำนึกที่เกิดขึ้นนี้มีได้มีความหมายเพียงเกิดการเรียนรู้อย่างเข้าใจเท่านั้น หากยังหมายถึงต้องสามารถนำไปปฏิบัติได้ อย่างเป็นธรรมชาติอีกด้วย (นำชัย ทนุผล, 2543: 28, 44)

สำหรับขอบเขตของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น Buckley (1993) อ้างใน นำชัย ทนุผล (2542: 32 – 34) ได้ระบุองค์ประกอบหลัก (Key elements) จำนวน 4 ด้าน ซึ่งประกอบด้วย

1) องค์ประกอบด้านพื้นที่ เป็นองค์ประกอบที่มีพื้นฐานอยู่กับธรรมชาติ (nature-base tourism) เพราะเป็นการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่มีความเกี่ยวข้องกับธรรมชาติเป็นหลัก และมีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น (autentic or endemic) รวมถึงแหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่ของแหล่งนั้น ๆ

2) องค์ประกอบด้านกิจกรรมและกระบวนการ เป็นการท่องเที่ยวที่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ (learning process) โดยให้มีการศึกษาเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมและระบบนิเวศของแหล่งท่องเที่ยว (environmental and ecological system education) เพื่อเพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และความประทับใจ เพื่อสร้างความตระหนักและปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้องทั้งต่อนักท่องเที่ยว ประชาชนท้องถิ่น และผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง จึงเป็นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของสิ่งแวดล้อมศึกษา (environmentally education-based tourism)

3) องค์ประกอบด้านองค์กร ควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชน ประชาชนในท้องถิ่นตลอดกระบวนการ เพื่อเปิดโอกาสทางเศรษฐกิจให้ชุมชนท้องถิ่น เป็นการกระจายรายได้ นำผลตอบแทน ผลประโยชน์กลับคืนมาสู่ชุมชน ในแง่ของการยกระดับคุณภาพชีวิต การบำรุงรักษา การจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ในที่สุดท้องถิ่นจะมีส่วนร่วมในการควบคุม การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีคุณภาพ

4) องค์ประกอบด้านการจัดการ เป็นการท่องเที่ยวที่มีการจัดการอย่างมีความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อมและสังคม (no or low impact) โดยมีการจัดการอย่างยั่งยืน ครอบคลุมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร การใช้ประโยชน์ ทรัพยากร การจัดการสิ่งแวดล้อม การป้องกันและกำจัดมลพิษ และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างมีขอบเขต โดยมีการคำนึงถึงศักยภาพและความสามารถในการรองรับ จึงเป็นการท่องเที่ยวบนพื้นฐานของการจัดการอย่างยั่งยืน (sustainably managed tourism)

ข้อกำหนดที่ชัดเจนของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนี้ขึ้นอยู่กับความสมบูรณ์ขององค์ประกอบหลักทั้ง 4 ด้าน หากการท่องเที่ยวใดที่มีองค์ประกอบครบสมบูรณ์ดังกล่าวแล้ว จัดได้ว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่สมบูรณ์ หากขาดหรือปราศจากข้อใดข้อหนึ่งไป ความสมบูรณ์จะลดน้อยลงจนอาจต้องจัดการส่งเสริมหรือทำให้การท่องเที่ยวรูปแบบนั้นเป็นการท่องเที่ยวในรูปแบบอื่น ๆ ต่อไป

Ziffer (1989) อ้างใน นำชัย ทนุผล (2542: 35) ได้ให้ข้อเสนอแนะว่าจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ประสบความสำเร็จจำเป็นต้องดำเนินการบนพื้นฐานของแนวทาง 5 ประการ คือ

- (1) ต้องเกิดจากการบูรณาการบนความร่วมมือของบุคคลทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- (2) การวางแผนโครงการต้องมีความระมัดระวัง และเป็นการดำเนินการพัฒนาไปอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป
- (3) การให้การศึกษา และการฝึกอบรม จำเป็นต้องมีการดำเนินการให้แก่บุคคลที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย
- (4) แผนงานและโครงการต้องได้รับความเห็นชอบและความร่วมมือจากชุมชนท้องถิ่น และ

(5) ควรมีการติดตามและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นทุกระยะของการดำเนินการ

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยว สำหรับการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งธรรมชาติ ซึ่งเน้นความหลากหลายทางชีวภาพและมีลักษณะความดั้งเดิม แหล่งวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในพื้นที่ แหล่งทรัพยากรที่กล่าวถึงนี้อาจมีสภาพเป็นแหล่งท่องเที่ยวและมีการใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยวรูปแบบอื่นอยู่ก่อนแล้ว หรือเป็นแหล่งธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรมที่มีศักยภาพในการนำมาใช้ประโยชน์เพื่อการท่องเที่ยว อย่างไรก็ตามภายในแหล่งท่องเที่ยวหนึ่ง ๆ จะสามารถจัดการเพื่อให้มีการท่องเที่ยวได้มากกว่าหนึ่งรูปแบบ การจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวไม่เพียงแต่เป็นการนำทรัพยากรที่สำคัญในระบบนิเวศมาเสนอต่อนักท่องเที่ยวเท่านั้น หากแต่ยังรวมถึงการสงวนรักษา พันธุ์ ควบคุม และดูแลทรัพยากรเหล่านั้นให้คงสภาพไว้ให้ดีที่สุด เป็นการเสริมมาตรการการรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสามารถนำมาเป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้นานที่สุดหรือตลอดไป ดังนั้น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมนับว่าเป็นองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งจำเป็นต้องมีการจัดการอย่างถูกต้องเหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยวโดยเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้ สัมผัสแก่นแท้ของธรรมชาติและวัฒนธรรมในระบบนิเวศที่ปราศจากการทำให้เกิด

ความเสียหาย แก่ทรัพยากรทั้งทางชีวภาพ สังคมและวัฒนธรรม โดยทั่วไปแล้วแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศในประเทศไทยตั้งอยู่ในเขตพื้นที่อนุรักษ์ (protected area) ซึ่งได้แก่อุทยานแห่งชาติ อุทยาน เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า รวมทั้งเขตโบราณสถาน อุทยานประวัติศาสตร์ เขตห้ามล่าสัตว์ป่า สถานเพาะเลี้ยงสัตว์ป่า สถานีพัฒนาและส่งเสริมการอนุรักษ์สัตว์ป่า สถานีประมงน้ำจืด เขตรักษาพันธุ์สัตว์น้ำ และแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์ เป็นต้น เพื่อให้การดำเนินงานและการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวบนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศเหล่านี้บรรลุตามวัตถุประสงค์และสอดคล้องกับแผนการจัดการพื้นที่อนุรักษ์ จึงจำเป็นต้องมีการกำหนดกลยุทธ์ในการจัดการการท่องเที่ยวซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการในการกำหนดกลยุทธ์การจัดการ 4 ขั้นตอน คือ (นำชัย ทนุผล, 2542: 82, 84 – 86, 101 – 102)

- 1) การประเมินสถานการณ์การท่องเที่ยวบนพื้นที่ที่เป็นอยู่ในปัจจุบันว่าเป็นเช่นไรเรากำลังอยู่ตรงไหน เราต้องการอะไร ทรัพยากรธรรมชาติเป็นอย่างไร ใครได้รับผลประโยชน์
- 2) การกำหนดการท่องเที่ยวที่ต้องการ ว่าเราต้องการพัฒนาการท่องเที่ยวไปถึงระดับใด และเราจะปรับปรุงได้อย่างไร
- 3) การวางแผนกลยุทธ์ตัดสินใจเกี่ยวกับระดับและประเภทของการท่องเที่ยวที่จะจัดขึ้นบนพื้นที่
- 4) ขอร่างแผนการจัดกิจกรรมการท่องเที่ยว เพื่อดำเนินการและควรมีการตรวจสอบกิจกรรม โดยมีการประเมินผลกระทบของกิจกรรมนั้น

การจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่อนุรักษ์มีการพิจารณาถึงคุณค่าด้านต่าง ๆ ไปพร้อม ๆ กัน ได้แก่ คุณค่าทางนิเวศ วิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ การเมือง สังคม และแม้กระทั่งคุณค่าที่ไม่อาจมองเห็นได้ อาทิเช่น คุณค่าของความงามการพักผ่อนหย่อนใจหรือแม้แต่คุณค่าทางด้านจิตใจและศาสนา การจัดการควรทำในภาพรวมโดยพิจารณาถึงท้องถิ่น และภูมิภาคที่พื้นที่อนุรักษ์ตั้งอยู่ และนำจุดประสงค์ของพื้นที่ผนวกเข้ากับจุดประสงค์ของชุมชนและภูมิภาค จะทำให้เกิดผลกระทบเชิงบวกต่อสภาพแวดล้อมของท้องถิ่นทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม นิเวศ หลักการจัดการการท่องเที่ยวบนพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นพื้นที่อนุรักษ์มี 5 ประการ ซึ่งแต่ละหลักการจะนำไปสู่การปฏิบัติในการจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศที่ถูกต้องเหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และชุมชน ดังนี้ (นำชัย ทนุผล, 2542: 87, 91, 93 – 96, 100 – 101)

- 1) กำหนดรูปแบบที่เหมาะสมของการท่องเที่ยวบนแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยทั่วไป รูปแบบของการจัดการการท่องเที่ยวและการพักผ่อนบนพื้นที่อนุรักษ์ มีการวิวัฒนาการ

เป็น 3 รูปแบบ ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถในการรองรับพื้นที่และความสามารถในการจัดการของพื้นที่ ได้แก่

(1.1) การจัดการบนฐานของกิจกรรม (activity-based management) เป็นรูปแบบที่เปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวเข้าร่วมกิจกรรมเฉพาะ เช่น การตกปลา ดำน้ำ เดินป่าดูนก และแคมป์ปิ้ง เป็นต้น การจัดการเน้นที่ความสามารถของพื้นที่ในการรองรับกิจกรรมพักผ่อนที่หลากหลายเท่านั้น

(1.2) การจัดการบนฐานของการมีประสบการณ์ (experience-based management) เป็นการรวมพฤติกรรมและประสบการณ์เข้ากับกิจกรรมโดยมุ่งเน้นที่ประสบการณ์ของผู้มาเยือน (visitor) เช่น ประสบการณ์การเรียนรู้ความหลากหลายของธรรมชาติ หรือประสบการณ์การมีชีวิตร่วมกันเป็นกลุ่มหรือผู้อื่น

(1.3) การจัดการบนฐานของการแสวงหากำไรจากส่วนต่าง ๆ ของพื้นที่ (benefits-based management) ผู้เกี่ยวข้องกับการจัดการต้องมีความเข้าใจและรู้่านักท่องเที่ยวมาในพื้นที่นี้ทำไม มีวัตถุประสงค์อะไร ทำไมต้องมาที่นี่ เพื่อที่จะนำคำตอบเหล่านี้มาวางแผนเพื่อจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความต้องการ และการบริการในกิจกรรมเหล่านี้จะสามารถสร้างรายได้และกำไรในพื้นที่

2) กำหนดความสัมพันธ์ที่เหมาะสม ระหว่างผู้จัดการแหล่งท่องเที่ยวและบริษัทนำเที่ยว ในกระบวนการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น บริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์เป็นกลไกที่มีความสำคัญยิ่ง เพราะเป็นตัวกลาง เชื่อมโยงระบบตลาดกับทรัพยากร หรือให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ โดยการกระจายเผยแพร่ข้อมูล รายละเอียดของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น จึงควรคัดเลือกร่วมมือกับบริษัทนำเที่ยวที่มีรูปแบบก่อให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุดต่อทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม หรือมีบทบาทชัดเจนในการอนุรักษ์ทรัพยากร และให้ความสนับสนุนการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่น

3) สร้างความเป็นหุ้นส่วนกับชุมชนท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการการท่องเที่ยว

4) กำหนดระดับขีดความสามารถในการรองรับการท่องเที่ยว ของพื้นที่อย่างเหมาะสม โดยการกำหนดมาตรฐานระดับผลกระทบที่ยอมรับได้ในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งรูปแบบที่ใช้ในการกำหนดขีดความสามารถในการรองรับที่นิยมแพร่หลาย คือ รูปแบบข้อจำกัดของการเปลี่ยนแปลงที่ยอมรับได้ (Limit of Acceptable Change, LAC Model)

5) ตรวจสอบผลกระทบของการท่องเที่ยวให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด ซึ่งต้องมีการติดตามตรวจสอบสม่ำเสมอ รวมทั้งมีการจัดทำคู่มือและแนวทางการตรวจสอบที่ชัดเจน เพื่อให้

ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถติดตามและประเมินตรวจสอบได้ด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การปรับปรุง หรือให้สอดคล้องเหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่และความพึงพอใจความประทับใจของผู้มาเยือน

ภาคสรุป

ทรัพยากรการท่องเที่ยวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ โดยถือได้ว่าเป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวที่จะเป็นสิ่งที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้นทรัพยากรการท่องเที่ยวที่สำคัญได้แก่ แหล่งธรรมชาติ ซึ่งเน้นความหลากหลายทางด้านชีวภาพมีลักษณะความดั้งเดิม มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว รวมถึงแหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับระบบนิเวศในพื้นที่ มุ่งเน้นการพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นหลักเพราะเป็นการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบต่อแหล่งธรรมชาติ แหล่งวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ มีการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การจัดการอย่างมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่น ก่อให้เกิดความตระหนักสร้างจิตสำนึกในการรักษาระบบนิเวศ โดยทั่วไปแล้วมักจะจัดประเภทของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 2 ประเภท คือ ทรัพยากรท่องเที่ยวตามธรรมชาติ หมายถึง สิ่งที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของธรรมชาติ จนกลายเป็นประติมากรรมที่มีความสวยงามเป็นที่น่าอัศจรรย์ใจหรือหาชมได้ยาก ได้แก่ ลักษณะภูมิอากาศ อุณหภูมิ ภูมิประเทศ ทิวทัศน์ ภูเขา ป่าไม้ แม่น้ำ ทะเล สัตว์ป่า สัตว์น้ำ ฯลฯ และประเภทที่ 2 คือ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์ได้สร้างขึ้น เช่น โบราณสถาน โบราณวัตถุ ประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม ศิลปวัฒนธรรม วิถีชีวิตท้องถิ่น ชนเผ่า ที่บรรพบุรุษได้สร้างสรรค์ขึ้นสืบทอดเป็นมรดกล้ำค่าตามท้องถิ่นต่าง ๆ นอกจากนั้นยังสามารถจำแนกประเภทของแหล่งท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ ๆ คือ 1) ระบบนิเวศทางบก เป็นระบบนิเวศที่อยู่ตามป่าเขาตอนในของแผ่นดิน มักเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร ได้แก่ ป่าชายหาด ป่าชายเลน ป่าดงดิบชื้น ป่าดิบแล้ง ป่าดงดิบเขา ป่าสนเขา ป่าเบญจพรรณ 2) ระบบนิเวศชายฝั่งทะเลเป็นระบบนิเวศที่เกี่ยวข้องกับชายหาด และทรัพยากรทะเล ได้แก่ เกาะแก่ง ชายทะเล ปะการัง 3) ระบบนิเวศพื้นที่ชุ่มน้ำคือพื้นที่ที่มีน้ำขังตลอดปี มีทั้งน้ำจืดน้ำเค็ม เช่น ทะเลสาบ หนองน้ำ ป่าพรุ ต่าง ๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตามถ้าหากทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ เหล่านี้ ไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมก็ไม่อาจถือว่าเป็นทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวตามความหมายได้ ดังนั้นการที่จะให้มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมแหล่งท่องเที่ยวโดยรอบขึ้นอยู่กับหลาย ๆ ปัจจัย โดยเฉพาะปัจจัยด้านศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว นั้นมีความสำคัญ เป็นอย่างมาก เนื่องจากแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่มีอยู่มากมายในแต่ละภูมิภาคของ

ประเทศต่างก็มีศักยภาพ มีความสำคัญ สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวไม่เท่ากัน ดังนั้นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศจะต้องมีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีความสำคัญต่อการศึกษา เรียนรู้ อนุรักษ์ และมีศักยภาพในการพัฒนา ซึ่งพิจารณาได้จากศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวว่ามีความเป็นธรรมชาติ ความดั้งเดิม ความโดดเด่น สวยงาม มีคุณค่า ประทับใจ มากน้อยเพียงใด และยังพิจารณาจากศักยภาพของการจัดการว่าการจัดการในปัจจุบันอยู่ในขอบเขตการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศมากน้อยเพียงใด เช่น มีการจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้เหมาะสมกับขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยว การเปิดโอกาสให้นักท่องเที่ยวสามารถเรียนรู้สัมผัสแก่นแท้ของธรรมชาติ ของวัฒนธรรม โดยมีมาตรการป้องกันผลกระทบ ควบคุม ดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติ ทั้งชีวกายภาพ สังคมและวัฒนธรรมไม่ให้ถูกทำลายไป นอกจากนี้ยังต้องให้ความสำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยอาศัยองค์กรในท้องถิ่นเป็นหลัก ผสมผสานเข้ากับพื้นที่ให้มีบทบาทเข้ามาบริหารจัดการและมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม ในพื้นที่นั้น ๆ ด้วย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ถึงความเป็นไปได้ เพื่อรองรับโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวของมูลนิธิโครงการหลวง อันจะนำมาซึ่งแนวทางที่เหมาะสมในการวางแผนฟื้นฟูและพัฒนาต่อไป

บทที่ 3

วิธีการวิจัย

การวิจัยเรื่องศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ได้กำหนดวิธีการวิจัยดังนี้

สถานที่ดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ หมู่ที่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เหตุผลที่เลือกชุมชนบ้านแม่สาใหม่เพื่อทำการวิจัยมีดังนี้

- 1) มุลนิธิโครงการหลวงมีโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง และต้องการพัฒนาชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ให้เป็นชุมชนเพื่อการท่องเที่ยว
- 2) พื้นที่ของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ อยู่ในเขตความรับผิดชอบของการพัฒนาของมูลนิธิโครงการหลวงและมหาวิทยาลัยแม่โจ้ ผลของการวิจัยเป็นประโยชน์โดยตรงต่อโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโครงการหลวงสามารถนำไปฟื้นฟูพัฒนาชุมชนบ้านแม่สาใหม่
- 3) ผู้วิจัยปฏิบัติราชการในพื้นที่ชุมชนบ้านแม่สาใหม่ซึ่งสะดวกต่อการดำเนินการวิจัย ทั้งการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลหรือติดต่อประสานงานกับหน่วยงานราชการที่ต้องการ

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย

ผู้ที่ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ จำนวน 42 คน ที่เป็นผู้นำแบบเป็นทางการที่มีตำแหน่งและผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่ไม่มีตำแหน่ง โดยจะเก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เหตุผลที่ต้องรวบรวมข้อมูลจากประชากรทั้งหมด เนื่องจากประชากรมีจำนวนไม่มากและไม่เหมาะสมที่จะสุ่มตัวอย่าง ดังที่นำชัย ทนุผล (2540: 71) ได้ระบุว่าหากงานวิจัยใดที่อยู่ในวิสัยจะศึกษาข้อมูลได้ทุกหน่วยก็ควร จะศึกษาจากประชากรทั้งหมด เพื่อความถูกต้องแม่นยำและไม่จำเป็นต้องใช้สถิติอนุมาน

ตัวแปรและการวัดตัวแปร

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดตัวแปรในการศึกษาและวิธีการวัดตัวแปรไว้ดังต่อไปนี้
อายุ หมายถึง จำนวนปีของผู้ให้ข้อมูลตั้งแต่เกิดจนถึงเวลาบันทึกข้อมูล
เพศ หมายถึง เพศชายหรือเพศหญิง ซึ่งเป็นลักษณะที่แสดงความแตกต่างกันของผู้ให้ข้อมูล

ระดับการศึกษา หมายถึง วุฒิสถที่สุดที่ผู้ให้ข้อมูลได้ศึกษาเล่าเรียนในสถาบันทางการศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชน

อาชีพ หมายถึง การประกอบอาชีพของผู้ให้ข้อมูลที่คิดเป็นหลักประจำในการเลี้ยงชีพหรือเพื่อหารายได้

รายได้ หมายถึง จำนวนรายได้ทั้งหมดที่เป็นเงินสดของผู้ให้ข้อมูลซึ่งเป็นรายได้ในปี พ.ศ. 2546

ประสบการณ์การฝึกอบรม หมายถึง จำนวนครั้งที่ผู้ให้ข้อมูลได้รับการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวในรอบปี 2546 ที่ผ่านมา

ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ชัดความสามารถของแหล่งที่เป็นจุดหมายของการท่องเที่ยว ซึ่งหมายถึงพื้นที่รองรับนักท่องเที่ยวที่มีทรัพยากรเป็นสิ่งดึงดูดใจของนักท่องเที่ยว และต้องเป็นแหล่งธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีลักษณะดั้งเดิมและมีโอกาสจัดกิจกรรมการศึกษา รวมทั้งแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ต้องมีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย สำหรับวิธีการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวบ้านแม่สาใหม่ ได้อาศัยเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัดต่าง ๆ ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว (นำชัย ทนุผล, 2542: 55 - 57) ดังต่อไปนี้

1) **ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว** เป็นการพิจารณาภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะการท่องเที่ยวรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มากน้อยเพียงใด โดยพิจารณาจากสภาพทั่วไป ความเกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในพื้นที่และโอกาสการจัดกิจกรรมเชิงนิเวศ ซึ่งมีระดับการพิจารณาให้คะแนน 5 ระดับ คือ

5 คะแนน – สำหรับพื้นที่ที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ หรือวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศที่ค่อนข้างสมบูรณ์ มีลักษณะดั้งเดิมและมีโอกาสจัดกิจกรรมการศึกษาระบบนิเวศและที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศในระดับสูง

4 คะแนน – เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติที่มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพื่อรองรับการท่องเที่ยวเล็กน้อย หรือเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติในพื้นที่ชัดเจนและโดดเด่น

3 คะแนน – เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการปรับปรุงคัดแปลง หรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ หรืออาจมีการแต่งเติมความเป็นธรรมชาตินอกแบบของระบบนิเวศดั้งเดิม หรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติหรือมีการจัดสภาพธรรมชาติค่อนข้างดี

2 คะแนน – เป็นแหล่งธรรมชาติที่มีการปรับปรุงคัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศอย่างแท้จริงหรือเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติตกแต่งเป็นส่วนใหญ่

1 คะแนน – เป็นแหล่งธรรมชาติหรือแหล่งวัฒนธรรมที่มีสภาพธรรมชาติน้อยมากและไม่ได้ให้ความสำคัญกับธรรมชาติ หรือเป็นการสร้างเลียนแบบที่ไม่เป็นจริง

2) ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว พิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปใน 3 ประเด็นคือ

2.1) ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ ความสมบูรณ์ของระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพที่ปรากฏอยู่ในแหล่งท่องเที่ยววันั้น ๆ ซึ่งเป็นการพิจารณาให้คะแนนจากระดับมากที่สุด 5 คะแนน ถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน

2.2) ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ในการดึงดูดใจนักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นปัจจัยที่พิจารณาในด้านการมีส่วนกระตุ้นและดึงดูดใจ เช่น มีลักษณะเฉพาะถิ่นสวยงาม น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว มีคะแนนจาก 5 คะแนนถึง 1 คะแนน

2.3) การมีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งมีคะแนนจาก 5 คะแนน ถึง 1 คะแนน

สำหรับเกณฑ์ในการให้น้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวชี้วัด มีดังนี้ คือ

- (1) ตัวชี้วัดของชนิดแหล่งท่องเที่ยว มีน้ำหนัก 15
- (2) ตัวชี้วัดสภาพของระบบนิเวศ มีน้ำหนัก 15
- (3) ตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ มีน้ำหนัก 10 และ
- (4) ตัวชี้วัดการมีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีน้ำหนัก 5

หลังจากการประเมินศักยภาพเชิงนิเวศทางพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว โดยมีการพิจารณาให้คะแนนตามระดับคะแนน 5 – 1 ในแต่ละตัวชี้วัดแล้วต้องนำคะแนนที่ได้จากการประเมินใน

แต่ละตัวชี้วัดมาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จากนั้นนำคะแนนจากผลการคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวชี้วัด มารวมกันเป็นคะแนนรวม พื้นที่แหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ มีโอกาสได้คะแนนรวมสูงสุด คือ 225 คะแนน และต่ำสุดคือ 45 คะแนน โดยอาศัยเกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่ เพื่อพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ใน นัชชัย ทนุผล (2542: 57) ได้จัดชั้นตามคะแนนรวมที่ได้รับดังนี้คือ

กลุ่ม/ชั้น A	มีคะแนนตั้งแต่ 170	คะแนนขึ้นไป
กลุ่ม/ชั้น B	มีคะแนนตั้งแต่ 145-165	คะแนน
กลุ่ม/ชั้น C	มีคะแนนตั้งแต่ 125-140	คะแนน
กลุ่ม/ชั้น D	มีคะแนนตั้งแต่ 90	คะแนนลงมา

สำหรับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใดที่ได้รับการจัดกลุ่ม หรือชั้น A และ B นั้นถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง จิตความสามารถในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเป็นการจัดการที่อยู่ในกรอบของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศว่ามีอย่างน้อยเพียงใด ศักยภาพการจัดการประกอบด้วย (นัชชัย ทนุผล, 2542: 53 - 54)

3.1) มีการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม เป็นการจัดการที่สำคัญ จะทำให้เกิดการเรียนรู้ ร่วมกัน สร้างความตระหนักและจิตสำนึกที่ถูกต้องแก่นักท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากรูปแบบจัด สื่อความหมาย กิจกรรมด้านการศึกษา (กิจกรรมการท่องเที่ยวที่มีลักษณะของการให้การศึกษาด้านสิ่งแวดล้อมของแหล่งท่องเที่ยว)

3.2) การจัดการป้องกันและรักษาสีงแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เพื่อป้องกันและลดผลกระทบสิ่งแวดล้อม รวมถึงการรักษาไว้ซึ่งทรัพยากร พิจารณาจากการมีการรักษาและคุ้มครองสิ่งแวดล้อม โดยมีมาตรการควบคุม ดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน มีการนำรายได้บำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยวมากน้อยแค่ไหน มีความปลอดภัยต่อชีวิตและทรัพย์สิน และมีมาตรการควบคุม จำกัดจำนวนนักท่องเที่ยวและบริหารอย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด

3.3) องค์การในการจัดการที่ให้ความสำคัญของการร่วมมือกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วมของชุมชน พิจารณาจากรูปแบบองค์การในการจัดการเน้นความเป็นองค์กรประชาชน รัฐและเอกชนและระดับของการมีส่วนร่วมว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุมการท่องเที่ยว หรือให้ความเห็นในการท่องเที่ยว หรือเพียงได้ประโยชน์จากการค้าและบริการเท่านั้น

ส่วนการประเมินความสามารถหรือศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ควรพิจารณาตัวชี้วัดต่าง ๆ ดังนี้ คือ

(1) การจัดการด้านการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม ว่ามีการให้บริการในกิจกรรมเหล่านี้หรือไม่ มีกิจกรรมการสื่อความหมายหรือไม่ มีสภาพและความชัดเจน และมีความเพียงพออย่างไร

(2) การจัดการด้านการให้การรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากการมีกฎ ระเบียบ และมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุม ดูแลรักษาและฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมหรือไม่ รวมทั้งมีมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวและมาตรการในการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวและการบริการต่าง ๆ หรือไม่ และอย่างไร

(3) การจัดการที่มีความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น โดยพิจารณาจากรูปแบบองค์กรในการจัดการว่าชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและควบคุมการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด

สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละตัวชี้วัดศักยภาพของการจัดการนี้ มีคะแนนจากมากที่สุด 5 คะแนน ถึงน้อยที่สุด 1 คะแนน ผลการพิจารณาจากคะแนนรวมสามารถนำไปใช้ในการพิจารณากำหนดการส่งเสริมการตลาด และพิจารณาแนวทางการปรับปรุงมาตรการและระเบียบปฏิบัติ สำหรับผู้ให้บริการและนักท่องเที่ยวในการปฏิบัติตนระหว่างการท่องเที่ยวให้บรรลุผลตามเป้าหมายของการท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ใช้แบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์ (interview schedule) ที่สร้างขึ้นตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยประกอบด้วยคำถามแบบปลายปิด (close end question) และคำถามแบบปลายเปิด (open end question) โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคลเศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ ประสบการณ์การฝึกอบรม

ตอนที่ 2 เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่

การทดสอบเครื่องมือ

การทดสอบเครื่องมือดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ทดสอบความตรงในเนื้อหา (content validity) โดยการนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นตามแนวทางในการตรวจเอกสาร นำเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการศึกษา จากนั้นนำไปปรับปรุงแก้ไขให้มีข้อความที่ถูกต้องให้มากที่สุด

2. ทดสอบความเป็นปรนัย (objective) โดยนำแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบตรงในเนื้อหาแล้วไปทดสอบกับผู้นำแบบเป็นทางการ และผู้นำแบบไม่เป็นทางการในหมู่บ้านชาวเขาเผ่าม้ง บ้านหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน แล้วนำผลที่รวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจน ของภาษาล้อคำที่ใช้ว่ามีความเข้าใจในข้อความตรงกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัย โดยให้คณะกรรมการที่ปรึกษาตรวจสอบเพื่อความถูกต้องสมบูรณ์อีกครั้งหนึ่ง

การรวบรวมข้อมูล

การรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีขั้นตอนดังนี้

1. ผู้วิจัยประสานโดยตรงกับผู้รับผิดชอบในพื้นที่ที่จะเก็บข้อมูล เพื่อแจ้งความประสงค์และกำหนดการเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบ
2. ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ แปลผลสรุปและรายงานผลการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถาม ผู้วิจัยนำมาจัดหมวดหมู่และวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเพื่อการวิจัยทางสังคม สำหรับสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ คือ

สถิติบรรยาย (descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ ร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อใช้วิเคราะห์และบรรยายลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูลและวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ระยะเวลาในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระยะเวลาดำเนินการวิจัยตั้งแต่เดือนเมษายน พ.ศ. 2546 ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. 2547 รวมระยะเวลาในการวิจัยครั้งนี้ 17 เดือน

บทที่ 4

ผลการวิจัยและวิจารณ์

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยรวบรวมข้อมูลจากผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ที่เป็นผู้นำแบบเป็นทางการที่มีตำแหน่งและผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่ไม่มีตำแหน่ง จำนวน 42 คน โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่างในการนำเสนอผลการวิจัย ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยนี้ได้ จำแนกออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคม ของผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่

ตอนที่ 2 ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่

ตอนที่ 1 ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่

เพศ ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 90.48) เป็นเพศชาย ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 9.52 เป็นเพศหญิง จากผลการวิจัยสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนมากเป็นเพศชาย เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้นำชุมชนของชาวเขาที่มีการสืบทอดทางวัฒนธรรมกันมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยให้ความสำคัญและยกย่องให้ผู้ชายเป็นผู้นำมากกว่าผู้หญิงในเรื่องการเป็นผู้ติดต่อกับบุคคลภายนอก จึงส่งผลให้ผู้ให้ข้อมูลในครั้งนี้เป็นเพศชายมากกว่าเพศหญิงซึ่งสอดคล้องกับ ชูพินิจ เกษมณี (2531: 30-31) กล่าวไว้ว่า จารีตประเพณีทางสังคมของชาวไทยภูเขาเผ่าม้งมักมีการสืบทอดทางฝ่ายชาย รวมทั้งการตัดสินใจที่สำคัญของครัวเรือน การดำเนินกิจกรรมของชุมชนและการติดต่อค้าขายมักเป็นหน้าที่ของฝ่ายชายทั้งสิ้น

อายุ ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุมากที่สุด 70 ปี และน้อยที่สุด 18 ปี โดยผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 26.20) มีอายุอยู่ในช่วง 37-44 ปี รองลงมาร้อยละ 21.43 มีอายุอยู่ในช่วง 29-36 ปี ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 11.90 เท่ากัน มีอายุอยู่ในช่วง 21-28 ปี 45-52 ปี 53-60 ปี 61 ปี และมากกว่าตามลำดับ ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.77 มีอายุ 20 ปีและน้อยกว่า สำหรับอายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลคือ 42 ปี และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.32 (ตาราง 1)

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ อายุมากกว่า 40 ปี ขึ้นไป อีกทั้งอายุเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลอยู่ในช่วงนี้เช่นกัน คือ 42 ปี ซึ่งเป็นอายุในช่วงวัยกลางคน (middle age) จึงนับได้ว่าเป็นบุคคลที่มีความสามารถและทำงานได้มากที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ

ศรีเรือน แก้วกังวาน (2540: 446) ได้กำหนดช่วงอายุวัยของคนในช่วง 40-65 ปี ว่าเป็นวัยที่มีความพร้อมความรับผิดชอบต่อครอบครัว ต่อชุมชน สังคมและประเทศชาติ เป็นบุคคลที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางคน และเป็นบุคคลที่อาศัยประสบการณ์ต่าง ๆ ในการทำงาน ดังนั้นจึงเป็นวัยที่มีความเหมาะสมในการให้ข้อมูลในครั้งนี้ แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 13.32 จึงอาจกล่าวได้ว่าผู้ให้ข้อมูลมีอายุที่แตกต่างกัน

ระดับการศึกษา ผลการวิจัยในตาราง 1 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 38.10) ระบุว่า ไม่ได้รับการศึกษาจากสถาบันการศึกษา ทั้งทางรัฐและเอกชนเลย รองลงมา ร้อยละ 16.67 รายงานว่ามีวุฒิทางการศึกษาขั้นสูงสุดในระดับประถมศึกษาตอนต้นเท่านั้น ส่วนระดับประถมศึกษาตอนปลายนั้น มีถึงร้อยละ 14.29 และในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นกับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ให้ข้อมูลมีวุฒิการศึกษาขั้นสูงสุดร้อยละ 9.52 และ ร้อยละ 7.14 ตามลำดับ ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 4.76 เท่ากัน ระบุว่าไม่มีวุฒิทางการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพและประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงตามลำดับ แต่มีผู้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 2.38) ยืนยันว่ามีวุฒิทางการศึกษาในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

จากผลการวิจัยข้างต้น จึงสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาในระดับใดเลย รองลงมาคือได้รับการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้นเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากในอดีตนั้นผู้นำในชุมชนแม่สาใหม่ ยังมองไม่เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการศึกษา หรือในอดีตโอกาสทางการศึกษายังมีไม่มากดังเช่นปัจจุบันนี้ ดังนั้นต่างก็มุ่งทำมาหากินเพื่อเลี้ยงชีพตามแบบอย่างบรรพบุรุษ เช่น การเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ซึ่งเป็นอาชีพทางด้านการเกษตรที่ต้องใช้เวลาในการดูแลเอาใจใส่พืชและสัตว์ค่อนข้างจะยาวนาน นอกจากนั้นแรงงานในครอบครัวทั้งหมดจะต้องคอยให้ความช่วยเหลือหัวหน้าครอบครัวในด้านการเกษตรและทุก ๆ ด้านที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสอดคล้องกับ สุทิน เนียมพลับ (2535: 770) ได้ระบุถึงระดับการศึกษาของประชาชนในชนบทโดยทั่วไปว่าอยู่ในเกณฑ์ที่ต่ำมาก ส่วนใหญ่จะจบการศึกษาแค่ระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 เท่านั้น อย่างไรก็ตามในการประกอบอาชีพการเกษตรนั้นไม่มีความจำเป็นที่จะต้องมีการศึกษาในระดับสูงมากนัก ทั้งนี้เนื่องจากการเพาะปลูกพืชอาศัยแค่ความขยันอดทน ความชำนาญ และความมีประสบการณ์ก็พอเพียงแล้ว

ตาราง 1 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะส่วนบุคคล

ลักษณะส่วนบุคคล		จำนวน (N = 42)	ร้อยละ
เพศ	ชาย	38	90.48
	หญิง	4	9.52
อายุ	20 ปี และน้อยกว่า	2	4.77
	21 – 28 ปี	5	11.90
	29 – 36 ปี	9	21.43
	37 – 44 ปี	11	26.20
	45 – 52 ปี	5	11.90
	53 – 60 ปี	5	11.90
	61 – และมากกว่า	5	11.90
	$\mu = 42.02$ $\sigma = 13.32$ Range = 18 - 70		
ระดับการศึกษา			
ไม่ได้รับการศึกษา		16	38.10
ประถมศึกษาตอนต้น		7	16.67
ประถมศึกษาตอนปลาย		6	14.29
มัธยมศึกษาตอนต้น		4	9.52
มัธยมศึกษาตอนปลาย		3	7.14
ประกาศนียบัตรวิชาชีพ		2	4.76
ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง		2	4.76
ปริญญาตรี		1	2.38
ปริญญาโท		1	2.38

อาชีพ ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.24) เป็นผู้มีอาชีพ ส่วนผู้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 4.76) ระบุว่าไม่มีอาชีพ สำหรับลักษณะอาชีพของผู้มีอาชีพนั้นผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.50) ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม รองลงมาร้อยละ 15.00 ประกอบอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 5.00 เท่ากัน ประกอบอาชีพค้าขายกับเป็นช่างตีเหล็กตีเครื่องเงิน ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 2.50 ระบุว่าประกอบอาชีพรับราชการ

จากผลการวิจัยสรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตรกรรมและรับจ้างเนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ยังมีความเหมาะสมที่จะทำการเพาะปลูกพืชผักเมืองหนาว ไม้ผลและพืชไร่ชนิดอื่น ๆ และอาชีพการเกษตรกรรมนั้นเป็นอาชีพดั้งเดิมที่ทำสืบทอดกันมาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ส่วนอาชีพรับจ้างนั้นพบว่าในท้องถิ่นและชุมชนใกล้เคียงได้มีหน่วยงานราชการ และหน่วยงานเอกชนจ้างแรงงานในชุมชนเข้าไปทำงาน เช่น หน่วยงานสวนพฤกษศาสตร์สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ รีสอร์ท และสวนอาหารต่าง ๆ ซึ่งแรงงานส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานประเภทกรรมกรและคนงานเกษตรซึ่งไม่ต้องใช้คุณวุฒิในการทำงานหรือรับจ้างสูงมากนัก

รายได้ ผลการวิจัย พบว่าผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมด (ร้อยละ 95.24) เป็นผู้มีรายได้ แต่มีเพียงร้อยละ 4.76 ระบุว่าเป็นผู้ไม่มีรายได้ เนื่องจากเป็นนักศึกษาและเป็นผู้ที่อยู่ในวัยชรา ส่วนจำนวนรายได้ของผู้ให้ข้อมูลที่มีรายได้คิดเป็นเงินสดในรอบปี 2545 มากที่สุด 200,000 บาท น้อยที่สุด 5,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 42,600.00 บาท และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 39242.70 ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 40.00) มีรายได้ในช่วง 10,001 - 30,000 บาท รองลงมาร้อยละ 25.00 มีรายได้ในช่วง 30,001 - 50,000 บาท ร้อยละ 12.50 มีรายได้ในช่วง 10,000 บาท และน้อยกว่า ร้อยละ 10.00 มีรายได้ในช่วง 50,001 - 70,000 บาท ร้อยละ 5.00 เท่ากัน มีรายได้ในช่วง 70,001 - 90,000 บาท กับช่วง 110,001 บาท และมากกว่า ส่วนผู้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 2.50) มีรายได้ในช่วง 90,001 - 110,000 บาท (ตาราง 2)

จากผลการวิจัยดังกล่าวสามารถสรุปได้ว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยังมีรายได้น้อย แม้ว่าจะพิจารณาจากรายได้เฉลี่ยเท่ากับ 42,600.00 บาท ต่อปีก็ตาม แต่ก็ยังนับได้ว่าเป็นรายได้ที่ค่อนข้างต่ำกว่า เพราะส่วนใหญ่มีอาชีพทางการเกษตรกรรม จากรายงานของ อติศักดิ์ ถนอมรุ่งเรือง (2545: 68) ระบุว่าหมู่บ้านแม่สาใหม่มีพื้นที่ทำการเกษตรจำนวน 1,800 ไร่ โดยเป็นที่ทำสวนผลไม้ 1,253 ไร่ เช่น สวนลิ้นจี่ กาแฟ พื้นที่ทำไร่ ปลูกพืชผัก เช่น กระหล่ำปลี แครอท ไม้ดอก คิดเป็นรายได้เฉลี่ยประมาณ 50,000 - 150,000 บาท ต่อปี และ

10,000 – 50,000 บาท ค่อยๆตามลำดับ เป็นรายได้เฉลี่ยที่ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจ ดินฟ้าอากาศและคุณภาพของผลผลิต

ประสบการณ์การฝึกอบรม ผลการวิจัยในตาราง 2 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.90) ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรอบปี 2546 ส่วน ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 38.10 ระบุว่าเคยเข้ารับการฝึกอบรมดังกล่าว สำหรับจำนวนครั้งที่เข้ารับการ ฝึกอบรมของผู้ให้ข้อมูลทีระบุว่าเคยเข้ารับการฝึกอบรมนั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเข้ารับการ ฝึกอบรมมากที่สุด 5 ครั้ง และน้อยที่สุด 1 ครั้ง โดยมีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมเฉลี่ย 2 ครั้ง และมีค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 1.48 ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68.75) เคยเข้ารับการ ฝึกอบรมในช่วง 1-2 ครั้ง รองลงมาร้อยละ 18.75 อยู่ในช่วง 3-4 ครั้ง และร้อยละ 12.50 อยู่ในช่วง 5-6 ครั้ง

จากผลการวิจัยจึงสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมในเรื่อง เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเลย ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของปสุติ อาคมานนท์ มอนซอน และคณะ (2535: 44) ที่พบว่าผู้นำทางเดินป่าส่วนใหญ่ไม่เคยผ่านการอบรมเกี่ยวกับการเป็นผู้นำทางเดินป่า จากสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวมาก่อน ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่มีประสบการณ์การฝึกอบรม กลับมีจำนวนครั้งที่เคยเข้ารับการฝึกอบรม โดยเฉลี่ยต่อปีเพียง 2 ครั้งเท่านั้น ยังนับว่ามีจำนวน ครั้งที่น้อยเกินไป ไม่เพียงพอที่จะไปเพิ่มศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวได้

ตาราง 2 แสดงจำนวนและร้อยละของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (N = 42)	ร้อยละ
อาชีพ		
มีอาชีพ	40	95.24
ไม่มีอาชีพ	2	4.76
ลักษณะอาชีพของผู้มีอาชีพ (N = 40)		
เกษตรกร	29	72.50
รับจ้าง	6	15.00
ค้าขาย	2	5.00
รับราชการ	1	2.50
ช่างตีเงิน ตีเหล็ก	2	5.00
รายได้		
มีรายได้	40	95.24
ไม่มีรายได้	2	4.76
จำนวนรายได้ของผู้มีรายได้ (N = 40)		
10,000 บาท และน้อยกว่า	5	12.50
10,001 - 30,000	16	40.00
30,001 - 50,000	10	25.00
50,001 - 70,000	4	10.00
70,001 - 90,000	2	5.00
90,001 - 110,000	1	2.50
110,001 บาท และมากกว่า	2	5.00
$\mu = 42,600.00$ $\sigma = 39,242.70$ Rang = 5,000 – 200,000		

๑
1461,000
5
145,000

278
+ 145,000
14
14515

ตาราง 2 (ต่อ)

ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	จำนวน (N = 42)	ร้อยละ
ประสบการณ์การฝึกอบรม		
เคยเข้ารับการฝึกอบรม	16	38.10
ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม	26	61.90
จำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรม (N = 16)		
1 - 2	11	68.75
3 - 4	3	18.75
5 - 6	2	12.50
$\mu = 2.25$ $\sigma = 1.48$ Range = 1 - 5		

ตอนที่ 2 สักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่

แหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพรองรับการท่องเที่ยว โดยเฉพาะการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ นั้น จะต้องเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีระบบนิเวศที่สมบูรณ์ มีความสำคัญสูงต่อการศึกษาเรียนรู้และการอนุรักษ์ ที่รวมถึงแหล่งท่องเที่ยวและวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้อง โดยมุ่งเน้นวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับระบบนิเวศ อีกทั้งในพื้นที่ที่มีความดึงดูดใจและมีโอกาสจัดกิจกรรมเชิงนิเวศได้มาก และมีองค์ประกอบที่ดึงดูดใจนักท่องเที่ยวด้านอื่น ๆ นอกจากนี้ แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดการที่ดี จะมีศักยภาพสูงในการนำมาใช้ส่งเสริมการท่องเที่ยวได้ โดยไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อพื้นที่ ดังนั้นในการวิจัยครั้งนี้จึงได้ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ โดยอาศัยแนวทางการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวของ สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2540) ใน น้าชัย ทนุผล (2542: 53-58) มาประยุกต์ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยแบ่งการวิเคราะห์ศักยภาพออกเป็น 2 ทาง คือ การวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวและการวิเคราะห์ศักยภาพของการจัดการ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว

ในการวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ที่ผู้ให้ข้อมูลระบุมา อันได้แก่ คอยผากลอง ปาดงแข้ง ถ้ำธาตุ บ่อน้ำหม้อ-หิน ดินน้ำแม่สาใหม่ ป่าพื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ หมู่บ้านแม่สาใหม่ สวนลิ้นจี่ และสวนสมุนไพรพื้นบ้านนั้น ผู้วิจัยได้นำหลักเกณฑ์ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวตามตัวชี้วัด ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยวและลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว สำหรับชนิดของแหล่งท่องเที่ยวเป็นการพิจารณาภาพรวมของแหล่งท่องเที่ยว ที่มีลักษณะการท่องเที่ยวรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศได้มากนักเพียงใด ซึ่งมีระดับการพิจารณาให้คะแนน 5 ระดับ ได้คะแนนจากมากที่สุด 5 คะแนน ถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน ส่วนลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น พิจารณาจากสภาพโดยทั่วไป 3 ประเด็น คือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์และองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย โดยพิจารณาให้คะแนนจากระดับมากที่สุด 5 คะแนน ถึงระดับน้อยที่สุด 1 คะแนน เมื่อประเมินศักยภาพดังกล่าวแล้ว ให้นำคะแนนที่ได้ในแต่ละตัวชี้วัดมาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ ที่มีเกณฑ์การให้น้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวชี้วัด แตกต่างกันดังนี้ ตัวชี้วัดของชนิดแหล่งท่องเที่ยวมีน้ำหนัก 15 สภาพของระบบนิเวศมีน้ำหนัก 15 ความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์มีน้ำหนัก 10 และการมีองค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย มีน้ำหนัก 5 จากนั้นนำผลการคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญของแต่ละตัวชี้วัดมารวมกันเป็นคะแนนรวม และคะแนนเฉลี่ย โดยนำไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่ (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2540) อ้างใน นำชัย ทนุผล (2542: 57) ดังนี้

กลุ่ม/ชั้น A	มีคะแนน ตั้งแต่ 170 คะแนนขึ้นไป
กลุ่ม/ชั้น B	มีคะแนน ตั้งแต่ 145 – 165 คะแนน
กลุ่ม/ชั้น C	มีคะแนน ตั้งแต่ 125 – 140 คะแนน
กลุ่ม/ชั้น D	มีคะแนน ตั้งแต่ 90 คะแนนลงมา

คอยผากลอง

ผลการวิจัยในตาราง 3 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว คอยผากลอง ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลเกินครึ่งเล็กน้อย (ร้อยละ 51.73) ระบุว่าคอยผากลองมีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 900 รองลงมาร้อยละ 27.59 ขึ้นันว่า คอยผากลองมีการปรับปรุงคัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่

(3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 360 ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 10.34 เท่ากัน รายงานว่า คอยผากลองมีลักษณะดั้งเดิม และมีโอกาสจัดกิจกรรมการศึกษาระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ (5 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 225 กับคอยผากลองมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 90 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดชนิดของแหล่งท่องเที่ยว เท่ากับ 54.31

สำหรับการประเมินลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นั้น มีการพิจารณาจากสภาพ โดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ในประเด็นแรกคือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 34.49) ระบุว่า คอยผากลองมีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและมีความหลากหลายทางชีวภาพในระดับมาก (4 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 600 รองลงมาร้อยละ 27.59 กล่าวว่าอยู่ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 360 ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 20.69 รายงานว่า อยู่ในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 450 และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 10.34 ระบุว่าอยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 90 ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 6.89 ยืนยันว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 30 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว เท่ากับ 52.76 ส่วนประเด็นที่สองคือ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 58.62) รายงานว่าคอยผากลองมีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงามน่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 510 รองลงมาร้อยละ 24.14 ระบุว่าอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 280 ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.79 ยืนยันว่าอยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 80 แต่มีผู้ให้ข้อมูลเพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 3.45) กล่าวว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 50 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เท่ากับ 31.72 ในประเด็นสุดท้ายคือ องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 48.29) ยืนยันว่า คอยผากลอง มีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือ โบราณสถาน ภายในแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติ และมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะแก่การท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรมในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 210 รองลงมาร้อยละ 20.69 ระบุว่าอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 120 ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 13.79 กล่าวว่า อยู่ในระดับน้อย

(2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 40 และร้อยละ 10.34 ขึ้นชั้นว่า อยู่ในระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 15 ส่วนร้อยละ 6.89 ระบุว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 50 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดองค์ประกอบการท่องเที่ยวเท่ากับ 15.00

จากผลการวิจัย จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ได้ประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวคอยผาคลอง ตามตัวชี้วัดในชนิดของแหล่งท่องเที่ยวและลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 154 เมื่อนำคะแนนไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่ พบว่า คอยผาคลอง จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้น B (คะแนน ตั้งแต่ 145 – 165) ซึ่ง นัชชัย ทนุผล (2542: 57) ระบุว่า สำหรับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใดที่ได้รับการจัดกลุ่มหรือชั้น A และ B นั้น ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนา เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 3 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว คอยผาคลอง

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 29)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				54.31	
-มีลักษณะดั้งเดิมและมีโอกาสจัดกิจกรรมการศึกษาระบบนิเวศก่อนข้างสมบูรณ์ (5)	3	10.34	225		
-มีการปรับปรุงแก้ไข สภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4)	15	51.73	900		
-มีการปรับปรุง คัดแปลง หรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	8	27.59	360		
-มีการปรับปรุงคัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2)	3	10.34	90		

ตาราง 3 (ต่อ)

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ	คะแนน	คะแนนเฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
(N = 29)			รวม		
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				52.76	
มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ ของระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับมากที่สุด (5)	6	20.69	450		
-ในระดับมาก (4)	10	34.49	600		
-ในระดับปานกลาง (3)	8	27.59	360		
-ในระดับน้อย (2)	3	10.34	90		
-ในระดับน้อยที่สุด (1)	2	6.89	30		
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10)				31.72	
มีลักษณะเฉพาะถิ่นสวยงาม น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว					
-ในระดับมากที่สุด (5)	1	3.45	50		
-ในระดับมาก (4)	7	24.14	280		
-ในระดับปานกลาง (3)	17	58.62	510		
-ในระดับน้อย (2)	4	13.79	80		
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5)				15.00	
มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม					
-ในระดับมากที่สุด (5)	2	6.89	50		
-ในระดับมาก (4)	6	20.69	120		
-ในระดับปานกลาง (3)	14	48.29	210		
-ในระดับน้อย (2)	4	13.79	40		
-ในระดับน้อยที่สุด (1)	3	10.34	15		
คะแนนเฉลี่ยรวม				153.79	B

ป่าดงแซ้ง

ผลการวิจัยในตาราง 4 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวป่าดงแซ้ง ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 33.33 เท่ากัน ระบุว่าป่าดงแซ้ง มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4 คะแนน) กับมีการปรับปรุงตัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 240 และ 180 ตามลำดับ รองลงมาร้อยละ 25.00 ยืนยันว่า ป่าดงแซ้ง มีลักษณะดั้งเดิมและมีโอกาสจัดกิจกรรมการศึกษาระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ (5 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 225 ส่วนผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 8.34 รายงานว่า ป่าดงแซ้งมีการปรับปรุงตัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 30 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดชนิดของแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 56.25

สำหรับการประเมินลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นั้น มีการพิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ในประเด็นแรก คือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) ระบุว่าป่าดงแซ้งมีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและมีความหลากหลายทางชีวภาพในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 270 รองลงมาร้อยละ 25.00 กล่าวว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 225 ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 16.66 รายงานว่าอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 120 และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 8.34 ระบุว่าอยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 30 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 53.75 ส่วนประเด็นที่สอง คือ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) รายงานว่าป่าดงแซ้ง มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 180 รองลงมาร้อยละ 33.33 ระบุว่า อยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 160 ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 16.67 ยืนยันว่า อยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 40 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ เท่ากับ 31.67 ในประเด็นสุดท้าย คือ องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 41.67) ยืนยันว่าป่าดงแซ้ง มีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะแก่การท่องเที่ยวเสริมในแหล่ง

วัฒนธรรมในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 75 รองลงมาร้อยละ 25.00 เท่ากัน ระบุว่าอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 60 กับอยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 30 ผู้ให้ข้อมูล เพียงเล็กน้อย (ร้อยละ 8.33) กล่าวว่าอยู่ในระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 5 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งห้มาคิดคะแนนเฉลี่ยผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด องค์ประกอบการท่องเที่ยวเท่ากับ 14.17

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ประเมินศักยภาพของ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวป่าดงเข่งตามตัวชี้วัดในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว และลักษณะของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวได้คะแนนเฉลี่ยรวม 156 เมื่อนำคะแนนไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตาม ศักยภาพของพื้นที่พบว่า ป่าดงเข่งจัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้น B (คะแนนตั้งแต่ 145-165) ซึ่ง นำชัย ทนุผล (2542: 57) ระบุว่าพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใดที่ได้รับการจัดกลุ่มหรือชั้น A และ B นั้นถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 4 แสดงจำนวนร้อยละคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่ง ท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ป่าดงเข่ง

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 12)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15 คะแนน)				56.25	
-มีลักษณะดั้งเดิม และมีโอกาสจัดกิจกรรมการศึกษา					
ระบบนิเวศค่อนข้างสมบูรณ์ (5)	3	25.00	225		
-มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4)	4	33.33	240		
-มีการปรับปรุงตัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคง					
ธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	4	33.33	180		
-มีการปรับปรุงตัดแปลง ตกแต่งแต่ไม่ได้รับการรักษา					
ลักษณะที่ถูกค้องของระบบนิเวศ (2)	1	8.34	30		

ตาราง 4 (ต่อ)

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 12)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				53.75	
มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้มีความสมบูรณ์ ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับมากที่สุด (5)	3	25.00	225		
-ในระดับมาก (4)	2	16.66	120		
-ในระดับปานกลาง (3)	6	50.00	270		
-ในระดับน้อย (2)	1	8.34	30		
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10)				31.67	
มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว					
-ในระดับมาก (4)	4	33.33	160		
-ในระดับปานกลาง (3)	6	50.00	180		
-ในระดับน้อย (2)	2	16.67	40		
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5)				14.17	
มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม					
-ในระดับมาก (4)	3	25.00	60		
-ในระดับปานกลาง (3)	5	41.67	75		
-ในระดับน้อย (2)	3	25.00	30		
-ในระดับน้อยที่สุด (1)	1	8.33	5		
คะแนนเฉลี่ยรวม				155.84	B

ถ้าธาตุ

ผลการวิจัยในตาราง 5 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ถ้าธาตุ ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 66.66) ระบุว่าถ้าธาตุมีการปรับปรุง คัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 180 รองลงมาร้อยละ 16.67 เท่ากัน ยืนยันว่า ถ้าธาตุมีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 60 กับมีการปรับปรุง คัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 30 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดชนิดแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 45.00

สำหรับการประเมินลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นั้น มีการพิจารณาจากสภาพ โดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ในประเด็นแรกคือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 33.33 เท่ากัน ระบุว่า ถ้าธาตุ มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้มีความ สมบูรณ์ของระบบนิเวศ และความหลากหลายทางชีวภาพในระดับมาก (4 คะแนน) และระดับ น้อย (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 120 และ 60 ตามลำดับ ในขณะที่ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 16.67 เท่ากัน ก็รายงานว่า อยู่ใน ระดับปานกลาง (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 45 กับอยู่ในระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน) จึง ได้คะแนนรวม 15 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ย ของตัวชี้วัดระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 40.00 ส่วนประเด็นที่สอง คือ ความโดดเด่น และเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 33.33 เท่ากัน รายงานว่า ถ้าธาตุมี ลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงามน่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่ง ท่องเที่ยวในระดับมาก (4 คะแนน) กับระดับน้อย (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วย น้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 80 และ 40 ตามลำดับ รองลงมาร้อยละ 16.67 เท่ากัน ระบุว่าอยู่ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 30 กับอยู่ในระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 10 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏ ว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เท่ากับ 26.67 ในประเด็นสุดท้าย คือ องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 50.00 เท่ากัน ยืนยันว่า ถ้าธาตุมีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และ มีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะสมแก่การท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม ในระดับ ปานกลาง (3 คะแนน) กับในระดับน้อย (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนัก ความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 45 กับคะแนนรวม 30 ตามลำดับ เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาค

มาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดองค์ประกอบการท่องเที่ยวเท่ากับ 12.50

จากผลการวิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ถ้าธาตุ ตามตัวชี้วัด ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว และลักษณะของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 124 เมื่อนำคะแนนไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตาม ศักยภาพของพื้นที่พบว่า ถ้าธาตุ จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้นระหว่างชั้น D กับชั้น C (คะแนนชั้น D=90 คะแนนลงมา/คะแนนชั้น C ตั้งแต่ 125 – 140 คะแนน) ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยรวมใกล้เคียง กับคะแนนเฉลี่ยระดับต้นของชั้น C แต่อย่างไรก็ตาม ถ้าธาตุ ยังเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพไม่สูงนัก อาจมีปัญหาหลายประการในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ดังนั้น ผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ควรแสวงหาชนิดของแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในบ้านแม่สาใหม่ มาประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวอีกครั้ง

ตาราง 5 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ถ้าธาตุ

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 6)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				45.00	
-มีการปรับปรุง แก้ไข สภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4)	1	16.67	60		
-มีการปรับปรุง คัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคง ธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	4	66.66	180		
-มีการปรับปรุง คัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รับการ ลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2)	1	16.67	30		
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				40.00	

ตาราง 5 (ต่อ)

					ชั้นตาม
ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ	คะแนน	คะแนน	ศักยภาพ
	(N = 6)		รวม	เฉลี่ย	ของพื้นที่
มีความคั่งเดิมที่เป็นความเดิมแท้มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับมาก (4)	2	33.33	120		
-ในระดับปานกลาง (3)	1	16.67	45		
-ในระดับน้อย (2)	2	33.33	60		
-ในระดับน้อยที่สุด (1)	1	16.67	15		
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10)				26.67	
มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว					
-ในระดับมาก (4)	2	33.33	80		
-ในระดับปานกลาง (3)	1	16.67	30		
-ในระดับน้อย (2)	2	33.33	40		
-ในระดับน้อยที่สุด (1)	1	16.67	10		
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5)				12.50	
มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม					
-ในระดับปานกลาง (3)	3	50.00	45		
-ในระดับน้อย (2)	3	50.00	30		
คะแนนเฉลี่ยรวม				124.17	ระหว่าง D กับ C

บ่อน้ำหม้อ - หิน

ผลการวิจัยในตาราง 6 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บ่อน้ำหม้อ - หิน ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) ระบุว่า บ่อน้ำหม้อ - หิน มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 135 รองลงมาร้อยละ 25.00 ยืนยันว่า บ่อน้ำหม้อ-หิน มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 60 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดชนิดของแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 48.75

สำหรับการประเมินลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นั้น มีการพิจารณาจากสภาพ โดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ในประเด็นแรก คือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) ระบุว่า บ่อน้ำหม้อ - หิน มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายของชีวภาพในระดับมาก (4 คะแนน) เมื่อนำคะแนนมาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 180 รองลงมาร้อยละ 25.00 ยืนยันว่า อยู่ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 45 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 56.25 ส่วนประเด็นที่สอง คือ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 50.00 เท่ากัน ระบุว่า มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก (4 คะแนน) กับในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนมาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 80 กับคะแนนรวม 60 ตามลำดับ เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เท่ากับ 35.00 ในประเด็นสุดท้าย คือ องค์ประกอบ การท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) ระบุว่า บ่อน้ำหม้อ - หิน มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมรดกวัฒนธรรมที่สมบูรณ์เหมาะแก่การท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนมาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 45 รองลงมาร้อยละ 25.00 รายงานว่า อยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 10 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด องค์ประกอบ การท่องเที่ยวเท่ากับ 13.75

จากผลการวิจัย จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ประเมินศักยภาพของ ทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวบ่อน้ำหม้อ-หิน ตามตัวชี้วัด ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยวและลักษณะ

ของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 154 เมื่อนำคะแนนไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่ พบว่า บ่อน้ำหม้อ - หิน จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้น B (คะแนนตั้งแต่ 145 – 165) ซึ่งนำชัย ทนุผล (2542: 57) ระบุไว้ว่าสำหรับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใดที่ได้รับการจัดกลุ่มหรือชั้น A และ B นั้น ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 6 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว บ่อน้ำหม้อ-หิน

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 4)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				48.75	
-มีการปรับปรุง แก้ไข สภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4)	1	25.00	60		
-มีการปรับปรุง ดัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	3	75.00	135		
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				56.25	
มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับมาก (4)	3	75.00	180		
-ในระดับปานกลาง (3)	1	25.00	45		
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10)				35.00	
มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว					
-ในระดับมาก (4)	2	50.00	80		

ตาราง 6 (ต่อ)

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน	ร้อยละ	คะแนน	คะแนนเฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
	(N = 4)		รวม		
-ในระดับปานกลาง (3)	2	50.00	60		
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5) มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม				13.75	
-ในระดับปานกลาง (3)	3	75.00	45		
-ในระดับน้อย (2)	1	25.00	10		
คะแนนเฉลี่ยรวม				153.75	B

ต้นน้ำแม่सान้อย

ผลการวิจัยในตาราง 7 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวต้นน้ำแม่सान้อย ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 50.00 เท่ากัน ระบุว่า ต้นน้ำแม่सान้อย มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 120 กับ มีการปรับปรุงคัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 90 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมด มาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดชนิดของแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 52.50

สำหรับการประเมินลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น มีการพิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ในประเด็นแรก คือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 50.00 ระบุว่า ต้นน้ำแม่सान้อย มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ในระดับมาก (4 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 120 รองลงมา ร้อยละ 25.00 เท่ากัน ขึ้นันว่าอยู่ในระดับมากที่สุด (5 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 75 กับในระดับปานกลาง (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 45 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยตามตัวชี้วัดระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 60.00 ส่วนประเด็นที่สอง

คือ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ยืนยันว่า ดินน้ำแม่ตานน้อย มีลักษณะเฉพาะถิ่นสวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่ง สะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 120 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งห้มาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยตามตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ เท่ากับ 30.00 ในประเด็นสุดท้ายคือ องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูล ครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) ยืนยันว่า ดินน้ำแม่ตานน้อย มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะแก่การท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม ในระดับน้อย (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 20 รองลงมาร้อยละ 25.00 เท่ากัน ต่างก็ระบุว่าอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) กับระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนมาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 20 เท่ากัน เมื่อนำคะแนนรวมทั้งห้มาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด องค์ประกอบการท่องเที่ยวเท่ากับ 13.75

จากผลการวิจัย จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ดินน้ำแม่ตานน้อย ตามตัวชี้วัดในชนิดแหล่งท่องเที่ยวและลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวได้คะแนนเฉลี่ยรวม 156 เมื่อนำคะแนนไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่พบว่า ดินน้ำแม่ตานน้อย จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้น B (คะแนนตั้งแต่ 145 -165) ซึ่งนำชัย ทุนผล (2542: 57) ระบุว่าสำหรับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใดที่ได้รับการจัดกลุ่มหรือชั้น A และ B นั้น ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 7 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ดินน้ำแม่สาบน้อย

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 4)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ระดับตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				52.50	
-มีการปรับปรุงแก้ไข สภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4)	2	50.00	120		
-มีการปรับปรุง ดัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคง ธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	2	50.00	90		
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				60.00	
มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้มีความสมบูรณ์ ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับมากที่สุด (5)	1	25.00	75		
-ในระดับมาก (4)	2	50.00	120		
-ในระดับปานกลาง (3)	1	25.00	45		
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10)				30.00	
มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว					
-ในระดับปานกลาง (3)	4	100.00	120		
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5)				13.75	
มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายใน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่ สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม					
-ในระดับมาก (4)	1	25.00	20		
-ในระดับปานกลาง (3)	1	25.00	15		
-ในระดับน้อย (2)	2	50.00	20		
คะแนนเฉลี่ยรวม				156.25	B

ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ

ผลการวิจัยในตาราง 8 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) ระบุว่าป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ มีการปรับปรุง ดัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 135 รองลงมาร้อยละ 25.00 ยืนยันว่า ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 60 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด ชนิดของแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 48.75

สำหรับการประเมินลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว นั้น มีการพิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) ระบุว่า ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 180 และเมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 45 ส่วนประเด็นที่สอง คือ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด (ร้อยละ 100.00) เช่นกัน ระบุว่า ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ มีลักษณะเฉพาะถิ่นสวยงาม น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในระดับมาก (4 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 160 และเมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เท่ากับ 40 ในประเด็นสุดท้ายคือ องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 50.00 เท่านั้น ระบุว่าป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยว ธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรมในระดับปานกลาง (3 คะแนน) กับในระดับน้อย (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 30 และคะแนนรวม 20 ตามลำดับ เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมด มาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดองค์ประกอบการท่องเที่ยวเท่ากับ 12.50

จากผลการวิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ ตามตัวชี้วัดในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว และลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 146 เมื่อนำคะแนนไปเทียบ

เกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่ พบว่า ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้น B (คะแนนตั้งแต่ 145-165) ซึ่งนำชัย ทนุผล (2542: 57) ระบุไว้ว่าสำหรับพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวใดที่ได้รับการจัดกลุ่มหรือชั้น A และ B นั้น ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 8 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 4)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				48.75	
-มีการปรับปรุง แก้ไข สภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4)	1	25.00	60		
-มีการปรับปรุง ดัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	3	75.00	135		
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				45.00	
มีความคั่งเค็มที่เป็นความเค็มแต่มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับปานกลาง (3)	4	100.00	180		
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10)				40.00	
มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว					
-ในระดับมาก (4)	4	100.00	160		

ตาราง 8 (ต่อ)

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 4)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5) มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายใน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่ สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม				12.50	
-ในระดับปานกลาง (3)	2	50.00	30		
-ในระดับน้อย (2)	2	50.00	20		
คะแนนเฉลี่ยรวม				146.25	B

หมู่บ้านแม่สาใหม่

ผลการวิจัยในตาราง 9 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านแม่สาใหม่ ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 44.44) ระบุว่า หมู่บ้านแม่สาใหม่ มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 360 รองลงมาร้อยละ 38.89 ยืนยันว่า หมู่บ้านแม่สาใหม่มีการปรับปรุงแก้ไขสภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 420 ร้อยละ 16.67 เห็นว่า หมู่บ้านแม่สาใหม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 90 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งห้มาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดชนิดของแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 48.33

สำหรับการประเมินลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น มีการพิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ประเด็นแรกคือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.55) ระบุว่า หมู่บ้านแม่สาใหม่มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและมีความหลากหลายทางชีวภาพในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนมาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 450 รองลงมา ร้อยละ 27.78 กล่าวว่ายู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 150 ผู้ให้ข้อมูล ร้อยละ 16.67 รายงานว่ายู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 180 เมื่อนำคะแนน

รวมทั้งหาคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด ระบบนิเวศภายใน แหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 43.33 ส่วนประเด็นที่สองคือ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 44.44 เท่ากัน ระบุว่า หมู่บ้านแม่สาใหม่มีลักษณะเฉพาะถิ่นสวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 240 กับในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 160 และผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 11.12 ยืนยันว่า อยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 80 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เท่ากับ 26.67 ในประเด็นสุดท้ายคือ องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 44.44 เท่ากัน ยืนยันว่า หมู่บ้านแม่สาใหม่ มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายใน แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะสำหรับการท่องเที่ยวเสริม ในแหล่งวัฒนธรรมในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 240 กับในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 80 รองลงมาร้อยละ 5.56 เท่ากัน ระบุว่าอยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 20 กับอยู่ในระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 5 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดองค์ประกอบการท่องเที่ยวเท่ากับ 19.17

จากผลการวิจัย จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้ประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวหมู่บ้านแม่สาใหม่ตามตัวชี้วัดในชนิดของแหล่งท่องเที่ยวและลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าวได้คะแนนเฉลี่ยรวม 138 เมื่อนำคะแนนไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่ พบว่า หมู่บ้านแม่สาใหม่ จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้น C (คะแนนตั้งแต่ 125 - 140 คะแนน) ซึ่งในกลุ่มหรือชั้นนี้เป็นพื้นที่ ที่มีศักยภาพไม่สูงนัก ในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แต่หากเจ้าของพื้นที่มีความประสงค์ที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างจริงจังแล้ว ควรจะมีการทบทวนถึงลักษณะของพื้นที่หมู่บ้านแม่สาใหม่ทั้ง 3 ประเด็นว่า จะมีการเสริมสร้าง บูรณะ ปรับปรุง หรือแม้แต่จัดให้มีขึ้นในพื้นที่เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพของพื้นที่ให้เหมาะสมที่จะเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศต่อไป

ตาราง 9 แสดงจำนวนร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว หมู่บ้านแม่สาใหม่

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 18)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	อันดับ ตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				48.33	
-มีการปรับปรุง แก้ไข สภาพพื้นที่เพียงเล็กน้อย (4)	7	38.89	420		
-มีการปรับปรุง คัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคง ธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	8	44.44	360		
-มีการปรับปรุง คัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รับการ ลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2)	3	16.67	90		
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				43.33	
มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้มีความสมบูรณ์ ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับมาก (4)	3	16.67	180		
-ในระดับปานกลาง (3)	10	55.55	450		
-ในระดับน้อย (2)	5	27.78	150		
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10)				26.67	
มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว					
-ในระดับมาก (4)	2	11.12	80		
-ในระดับปานกลาง (3)	8	44.44	240		
-ในระดับน้อย (2)	8	44.44	160		
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5)				19.17	
มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม					

ตาราง 9 (ต่อ)

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 18)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม
					ศักยภาพ ของพื้นที่
-ในระดับมาก (4)	1	5.56	20		
-ในระดับปานกลาง (3)	8	44.44	240		
-ในระดับน้อย (2)	8	44.44	80		
-ในระดับน้อยที่สุด (1)	1	5.56	5		
คะแนนเฉลี่ยรวม				137.50	C

สวนลั่นจี่

ผลการวิจัยในตาราง 10 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวสวนลั่นจี่ ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.14) ระบุว่า สวนลั่นจี่ มีการปรับปรุง คัดแปลง หรือตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 120 รองลงมาร้อยละ 42.86 ยืนยันว่า สวนลั่นจี่ มีการปรับปรุงคัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 135 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดชนิดของแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 36.42

สำหรับการประเมินลักษณะพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น มีการพิจารณาจากสภาพโดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ในประเด็นแรกคือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 57.14) ระบุว่า สวนลั่นจี่มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 180 รองลงมาร้อยละ 42.86 ยืนยันว่าอยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 90 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 38.58 ส่วนประเด็นที่สองคือ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 71.42) ระบุว่า สวนลั่นจี่ มีลักษณะเฉพาะถิ่นสวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในระดับน้อย (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 100 รองลงมา

ร้อยละ 28.58 ยืนยันว่า อยู่ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 60 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เท่ากับ 22.85 ในประเด็นสุดท้ายคือ องค์ประกอบการท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 85.71) ยืนยันว่า สวนลั่นจี่มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม ในระดับน้อย (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้คะแนนรวม 60 รองลงมาร้อยละ 14.29 ระบุว่า อยู่ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 15 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหมดมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดองค์ประกอบการท่องเที่ยวเท่ากับ 10.71

จากผลการวิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้ประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สวนลั่นจี่ ตามตัวชี้วัดในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว และลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 109 เมื่อนำคะแนนไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่พบว่า สวนลั่นจี่ จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้นระหว่างชั้น D กับชั้น C (คะแนนชั้น D = 90 คะแนนลงมา/คะแนนชั้น C ตั้งแต่ 125 - 140 คะแนน) จึงนับได้ว่า สวนลั่นจี่ในชุมชนบ้านแม่สาใหม่นั้น ยังมีอาจจัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 10 แสดงจำนวน ร้อยละ และคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูล จำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยว ในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สวนลันจี้

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 7)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				36.42	
-มีการปรับปรุง คัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคง ธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	3	42.86	135		
-มีการปรับปรุง คัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษา ลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2)	4	57.14	120		
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				38.58	
มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้มีความสุข ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับปานกลาง (3)	4	57.14	180		
-ในระดับน้อย (2)	3	42.86	90		
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10)				22.85	
มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว					
-ในระดับปานกลาง (3)	2	28.58	60		
-ในระดับน้อย (2)	5	71.42	100		
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5)				10.71	
มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม					
-ในระดับปานกลาง (3)	1	14.29	15		
-ในระดับน้อย (2)	6	85.71	60		
คะแนนเฉลี่ยรวม				108.56	ระหว่าง D กับ C

สวนสมุนไพรพื้นบ้าน

ผลการวิจัยในตาราง 11 เกี่ยวกับการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สวนสมุนไพรพื้นบ้าน ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.00) ระบุว่า สวนสมุนไพรพื้นบ้าน มีการปรับปรุง คัดแปลง หรือตกแต่งที่ยังคง ธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญจึงได้ คะแนนรวม 135 รองลงมาร้อยละ 25.00 ยืนยันว่า สวนสมุนไพรพื้นบ้านมีการปรับปรุง คัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2 คะแนน) จึงได้คะแนน รวม 30 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด ชนิดแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 41.25

สำหรับการประเมินลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวนั้น มีการพิจารณาจากสภาพ โดยทั่วไปใน 3 ประเด็น ในประเด็นแรกคือ ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 50.00 ระบุว่า สวนสมุนไพรพื้นบ้าน มีความดั้งเดิมเป็นความเดิมแท้ มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 90 รองลงมาร้อยละ 25.00 เท่ากัน ยืนยันว่า อยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) กับในระดับน้อยที่สุด (1 คะแนน) จึงได้ คะแนนรวม 30 และ 15 ตามลำดับ เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่า ได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัด ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยวเท่ากับ 33.75 ส่วนประเด็นที่สอง คือ ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลครึ่งหนึ่ง (ร้อยละ 50.00) เห็นว่า สวนสมุนไพรพื้นบ้านมีลักษณะเฉพาะถิ่นสวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่ง สะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวในระดับน้อย (2 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณ ด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 40 รองลงมาร้อยละ 25.00 เท่ากัน รายงานว่า อยู่ในระดับมาก (4 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 40 กับในระดับปานกลาง (3 คะแนน) จึงได้ คะแนนรวม 30 เมื่อนำคะแนนรวมทั้งหาคมาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของ ตัวชี้วัด ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์เท่ากับ 27.50 ในประเด็นสุดท้ายคือ องค์ประกอบ การท่องเที่ยวที่หลากหลาย ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลร้อยละ 50.00 ระบุว่า สวนสมุนไพร พื้นบ้านมีลักษณะทางวัฒนธรรม หรือโบราณสถานภายในแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ และมี ลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม ในระดับปานกลาง (3 คะแนน) เมื่อนำคะแนนที่ได้มาคูณด้วยน้ำหนักความสำคัญ จึงได้คะแนนรวม 30 รองลงมาร้อยละ 25.00 เท่ากัน ยืนยันว่า อยู่ในระดับน้อย (2 คะแนน) กับในระดับน้อยที่สุด

(1 คะแนน) จึงได้คะแนนรวม 10 และ 5 ตามลำดับ เมื่อนำคะแนนรวมทั้งห้มาคิดคะแนนเฉลี่ย ผลปรากฏว่าได้คะแนนเฉลี่ยของตัวชี้วัดองค์ประกอบการท่องเที่ยวเท่ากับ 11.25

จากผลการวิจัย จึงสามารถสรุปได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนได้ประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สวนสมุนไพรพื้นบ้าน ตามตัวชี้วัด ในชนิดของแหล่งท่องเที่ยว และลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวดังกล่าว ได้คะแนนเฉลี่ยรวม 114 เมื่อนำคะแนนไปเทียบเกณฑ์การจัดชั้นตามศักยภาพของพื้นที่พบว่า สวนสมุนไพรพื้นบ้าน จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้นระหว่างชั้น D กับชั้น C (คะแนนชั้น D = 90 คะแนนลงมา/คะแนนชั้น C ตั้งแต่ 125-140 คะแนน) จึงถือได้ว่า สวนสมุนไพรพื้นบ้านแห่งนี้ เป็นพื้นที่ที่ไม่เหมาะสมที่จะพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

ตาราง 11 แสดงจำนวน ร้อยละและคะแนนเฉลี่ยของผู้ให้ข้อมูลจำแนกตามตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวในการประเมินศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว สวนสมุนไพรพื้นบ้าน

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 4)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
ชนิดของแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				41.25	
-มีการปรับปรุง ดัดแปลงหรือตกแต่งที่ยังคงธรรมชาติไว้เป็นส่วนใหญ่ (3)	3	75.00	135		
-มีการปรับปรุง ดัดแปลง ตกแต่ง แต่ไม่ได้รักษาลักษณะที่ถูกต้องของระบบนิเวศ (2)	1	25.00	30		
ลักษณะของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว					
1. ระบบนิเวศภายในแหล่งท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 15)				33.75	
มีความดั้งเดิมที่เป็นความเดิมแท้มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศและความหลากหลายทางชีวภาพ					
-ในระดับปานกลาง (3)	2	50.00	90		
-ในระดับน้อย (2)	1	25.00	30		
-ในระดับน้อยที่สุด (1)	1	25.00	15		

ตาราง 11 (ต่อ)

ตัวชี้วัดของพื้นที่แหล่งท่องเที่ยว	จำนวน (N = 4)	ร้อยละ	คะแนน รวม	คะแนน เฉลี่ย	ชั้นตาม ศักยภาพ ของพื้นที่
2. ความโดดเด่นและเป็นเอกลักษณ์ (น้ำหนักความสำคัญ 10) มีลักษณะเฉพาะถิ่น สวยงาม น่าสนใจ และเป็นเอกลักษณ์ ซึ่งสะท้อนถึงความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว				27.50	
-ในระดับมาก (4)	1	25.00	40		
-ในระดับปานกลาง (3)	1	25.00	30		
-ในระดับน้อย (2)	2	50.00	40		
3. องค์ประกอบการท่องเที่ยว (น้ำหนักความสำคัญ 5) มีลักษณะทางวัฒนธรรมหรือโบราณสถานภายในแหล่ง ท่องเที่ยวธรรมชาติและมีลักษณะธรรมชาติที่สมบูรณ์ เหมาะต่อการท่องเที่ยวเสริมในแหล่งวัฒนธรรม				11.25	
-ในระดับปานกลาง (3)	2	50.00	30		
-ในระดับน้อย (2)	1	25.00	10		
-ในระดับน้อยที่สุด (1)	1	25.00	5		
คะแนนเฉลี่ยรวม				113.75	ระหว่าง D กับ C

ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว

ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง ชีตความสามารถในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยเป็นการจัดการที่อยู่ในกรอบของแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ซึ่งประกอบด้วย การจัดการด้านการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม การจัดการด้านการให้การรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว และการจัดการที่มีความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในการประเมินศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศนั้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ตามตัวชี้วัดของศักยภาพในการจัดการทั้ง 3 ประเด็นดังกล่าว สำหรับเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละตัวชี้วัดศักยภาพของการจัดการนี้มีคะแนนจากมากที่สุด 5 คะแนน ถึงน้อยที่สุด

1 คะแนน (นำชัย ทนุผล, 2542: 57) แต่ในการศึกษาศักยภาพการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำคำถามแบบปลายเปิดมาเป็นเครื่องมือในการวิจัยจึงมีอาจแปลผลในเชิงปริมาณได้ หากเป็นเพียงการประเมินตามความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูล ประกอบการการสังเกตของผู้วิจัยควบคู่กันไป ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การจัดการด้านการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม

การประเมินศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเด็นการจัดการด้านการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อมครั้งนี้ ได้พิจารณาจากตัวชี้วัดที่มีการให้บริการในกิจกรรมเหล่านั้นหรือไม่ มีกิจกรรมการสื่อความหมายหรือไม่ มีสภาพและความชัดเจน และมีความเพียงพออย่างไร (นำชัย ทนุผล, 2542: 57) จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนระบุว่ามีการให้บริการในกิจกรรมการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อม แก่ประชาชนในชุมชนหลายรูปแบบ อาทิ การจัดการเกี่ยวกับขยะ การดูแลรักษาป่าต้นน้ำและการใช้สารเคมีในการเกษตร แต่ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวนในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะของการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยตรง ส่วนกิจกรรมการสื่อความหมายนั้นไม่พบในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่สาใหม่อย่างเป็นทางการ เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละตัวชี้วัด จึงอาจสรุปได้ว่าชุมชนบ้านแม่สาใหม่มีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นการจัดการด้านการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อมในระดับน้อย

การจัดการด้านการให้การรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว

การประเมินศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวด้านการให้การรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว ผู้วิจัยได้พิจารณาตามตัวชี้วัดที่ นำชัย ทนุผล (2542: 57) กำหนดไว้ว่า การจัดการด้านการให้การรักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยว โดยพิจารณาจากการมีกฎ ระเบียบและมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมดูแลรักษาและฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมหรือไม่ รวมทั้งมีมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพยากรของนักท่องเที่ยวและมาตรการในการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยวและการบริการต่าง ๆ หรือไม่ อย่างไร จากผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยืนยันว่ามีกฎ ระเบียบและมาตรการต่าง ๆ ในการควบคุมดูแลรักษาฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อมในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ อันได้แก่ กฎของหมู่บ้านที่ห้ามตัดต้นไม้และห้ามล่าสัตว์ หากผู้ใดฝ่าฝืนมีโทษปรับเป็นค่าเงิน และจะถูกดำเนินคดีตามกฎหมายด้วย นอกจากนี้มีการจัดเวรยามเฝ้าระวังไฟฟ้า รวมทั้งการจำกัดเขตให้นักท่องเที่ยวไปเดินชมธรรมชาติตามเส้นทางที่กำหนดให้เท่านั้น เพื่อป้องกันมิให้นักท่องเที่ยวไปเหยียบย่ำ

พืชพันธุ์และสัตว์เล็ก ๆ และห้ามส่งเสียงดังรบกวนสัตว์ป่าด้วย สำหรับตัวชี้วัดการมีมาตรการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยวนั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ระบุว่า ในชุมชนบ้านแม่สาใหม่มีมาตรการการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของนักท่องเที่ยว โดยเฉพาะในเรื่องการจัดเวรยามรักษาความปลอดภัยในพื้นที่ท่องเที่ยว ไม่ว่าจะเป็นบริเวณที่พักหรือบริเวณที่ดำเนินการศึกษาธรรมชาติ ส่วนตัวชี้วัดการมีมาตรการในการควบคุมจำนวนนักท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนกล่าวว่าในพื้นที่ท่องเที่ยวหลายแห่งของชุมชนบ้านแม่สาใหม่มีการกำหนดจำนวนนักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาเที่ยวในแต่ละครั้ง และได้มีการกำหนดจำนวนครั้งที่นักท่องเที่ยวจะเข้ามาเที่ยวในแต่ละวัน เพื่อให้สอดคล้องกับความสามารถในการรองรับของพื้นที่ แต่เมื่อพิจารณาตามเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละตัวชี้วัดจึงอาจสรุปได้ว่าชุมชนบ้านแม่สาใหม่มีศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นการมีการจัดการป้องกันและรักษาสิ่งแวดล้อมในระดับปานกลาง

การจัดการที่มีความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่น

การประเมินศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเด็นการจัดการที่มีความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำตัวชี้วัดที่ให้มีการพิจารณาจากรูปแบบขององค์กรในการจัดการว่า ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการและควบคุมการท่องเที่ยว ทรัพยากรการท่องเที่ยว และได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวหรือไม่ และมากน้อยเพียงใด (นำชัย ทนุผล, 2542: 57) จากผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนระบุถึงเรื่องรูปแบบขององค์กรในการบริหารจัดการทรัพยากรการท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ว่ามีลักษณะของชมรมอาสาสมัครทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมบ้านแม่สาใหม่ ที่มีประชาชนในชุมชนเข้าร่วมเป็นสมาชิกและมีกิจกรรมร่วมกันในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวบ้านแม่สาใหม่ให้คงสภาพความอุดมสมบูรณ์และความหลากหลายทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวจากต่างถิ่นที่จะเข้ามาเยือน ส่วนตัวชี้วัดการมีองค์กรในการบริหารจัดการผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยวนั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลบางส่วนรายงานว่า คณะกรรมการท่องเที่ยวของชุมชนและคณะกรรมการหมู่บ้านเป็นองค์กรที่ดำเนินงานในเรื่องการจัดการผลประโยชน์จากกิจกรรมการท่องเที่ยว โดยมีการจัดการแบ่งผลประโยชน์ส่วนหนึ่งให้กับประชาชนและอีกส่วนหนึ่ง นำไปปรับปรุงและสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกให้กับนักท่องเที่ยว เช่น ห้องสุขา ที่ทิ้งขยะ ที่นั่งพักและทางเดินศึกษาธรรมชาติ เป็นต้น แต่อย่างไรก็ตามจากผลการวิจัยไม่พบว่ามีองค์กรในรูปแบบใดที่ทำหน้าที่ในการบริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวเมื่อนำเกณฑ์การให้คะแนนในแต่ละตัวชี้วัดมาพิจารณา จึงอาจสรุปได้ว่าชุมชนบ้านแม่สาใหม่มี

ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ประเด็นการจัดการที่มีความร่วมมือและสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นในระดับน้อย

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจ และสังคมของผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อศึกษาถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่

ผู้ให้ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ จำนวน 42 คน ที่เป็นผู้นำแบบเป็นทางการที่มีตำแหน่งและผู้นำแบบไม่เป็นทางการที่ไม่มีตำแหน่ง โดยจัดเก็บข้อมูลจากผู้นำชุมชนบ้านแม่สาใหม่ทั้งหมด โดยไม่มีการสุ่มตัวอย่าง เนื่องจากประชาชนมีจำนวนไม่มากและไม่เหมาะสมที่จะสุ่มตัวอย่าง สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลคือแบบสอบถามเพื่อการสัมภาษณ์ (interview schedule) ที่ผ่านการทดสอบความตรงในเนื้อหา และทดสอบความเป็นปรนัยกับผู้นำแบบเป็นทางการ และผู้กับแบบไม่เป็นทางการที่มีลักษณะใกล้เคียงกันแต่ไม่ใช่ประชากรในการวิจัย ณ หมู่บ้านหนองหอย ตำบลแม่แรม อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 10 คน แล้วนำผลที่มีรวบรวมได้มาตรวจสอบความถูกต้อง ชัดเจนของภาษา ถ้อยคำที่ใช่ว่ามีความเข้าใจในข้อความตรงกันระหว่างผู้ให้ข้อมูลกับผู้วิจัย การรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ได้รวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2546 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2546 หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาประมวลผล ถอดรหัส และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้คือ

สรุปผลการวิจัย

ลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคม

ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนมาก (ร้อยละ 90.48) เป็นเพศชาย มีอายุเฉลี่ย 42 ปี โดยมีอายุมากที่สุด 70 ปี และน้อยที่สุด 18 ปี ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 26.20) มีอายุอยู่ในช่วง 37-44 ปี สำหรับระดับการศึกษานั้น พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ไม่ได้รับการศึกษาในสถาบันศึกษาใด ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่าได้รับการศึกษานั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 16.67) มีการศึกษาในระดับประถมศึกษาตอนต้น ผู้ให้ข้อมูล

เกือบทั้งหมดประกอบอาชีพ แต่อาชีพที่ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 72.50) เลือกได้แก่ อาชีพเกษตรกรกรรม ส่วนรายได้ของผู้ให้ข้อมูลนั้น ผลการวิจัยพบว่า ผู้ให้ข้อมูลเกือบทั้งหมดมีรายได้จากการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะในรอบปี พ.ศ. 2546 ผู้ให้ข้อมูลมีรายได้มากที่สุด 200,000 บาท น้อยที่สุด 5,000 บาท โดยมีรายได้เฉลี่ย 42,600 บาท ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มใหญ่ (ร้อยละ 40.00) มีรายได้อยู่ในช่วง 10,001-30,000 บาท ในเรื่องประสบการณ์การฝึกอบรมนั้น ผลการวิจัยพบว่าผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 61.90) ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรมในเรื่องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวในรอบปีพ.ศ. 2546 ส่วนผู้ให้ข้อมูลที่ระบุว่าเคยเข้ารับการฝึกอบรมนั้น มีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมเฉลี่ย 2 ครั้ง โดยมีจำนวนครั้งมากที่สุด 5 ครั้ง น้อยที่สุด 1 ครั้ง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ (ร้อยละ 68.75) มีจำนวนครั้งที่เข้ารับการฝึกอบรมระหว่าง 1-2 ครั้ง

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่

การศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยการวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว 2 ทาง ได้แก่ การวิเคราะห์ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว และการวิเคราะห์ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ที่ผู้ให้ข้อมูลระบุไว้นั้นมีจำนวนทั้งหมด 9 แหล่ง โดยมีเพียง 5 แหล่งที่จัดอยู่ในกลุ่มหรือ B ซึ่งเป็นกลุ่มหรือชั้นที่ถือว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพสูงในการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ ได้แก่ ดอยผากลอง ป่าดงแซง บ่อน้ำหม้อ-หิน ดินน้ำแม่สาบน้อย ป่าพื้นที่ภูเฉลิมพระเกียรติฯ ส่วนแหล่งท่องเที่ยวอีก 4 แหล่งนั้น จัดอยู่ในกลุ่มหรือชั้น C และระหว่างกลุ่มหรือชั้น D กับ C ได้แก่ หมู่บ้านแม่สาใหม่ ถ้ำธาตุ สวนลั่นจี่ และสวนสมุนไพรพื้นบ้าน ซึ่งพื้นที่กลุ่มหรือชั้นนี้ยังไม่มีศักยภาพหรือความเหมาะสมในการพัฒนาให้เป็นพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศ

2. ศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยว ผลการวิจัยพบว่า การจัดการด้านการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อมของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ไม่มีกิจกรรมการท่องเที่ยวในแต่ละแหล่งท่องเที่ยวที่มีลักษณะของการให้การศึกษาสิ่งแวดล้อมโดยตรงหรือไม่เป็นรูปธรรม ดังนั้น ศักยภาพการจัดการจึงอยู่ในระดับน้อย ส่วนการจัดการด้านการให้รักษาสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ชุมชนบ้านแม่สาใหม่มีกฎระเบียบมาตรการควบคุมดูแลและฟื้นฟูสภาพสิ่งแวดล้อม จึงมีศักยภาพการจัดการอยู่ในระดับปานกลาง และการจัดการที่มีความร่วมมือและ

การมีส่วนร่วมของประชาชนท้องถิ่นยังไม่มีองค์กรในรูปแบบใดทำหน้าที่บริหารจัดการกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยตรง ดังนั้นศักยภาพในการจัดการจึงอยู่ในระดับน้อย

ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้ ทำให้ทราบถึงศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ที่เกิดขึ้น อันจะเป็นข้อมูลที่สำคัญให้แก่ผู้บริหาร โครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ โครงการหลวง เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวางแผนและการดำเนินงานของมูลนิธิโครงการหลวงให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวต่อไปในอนาคต ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. สำนักพัฒนาเกษตรที่สูง โดยหัวหน้าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่โครงการหลวง ควรร่วมมือกับหัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ วางแผนและดำเนินการฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยวที่มีศักยภาพอยู่ในกลุ่มหรือชั้น B ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรม โดยร่วมกับชุมชนบ้านแม่สาใหม่สำรวจพื้นที่กำหนดขอบเขตพื้นที่อนุรักษ์ให้ชัดเจน ดำรงปรับปรุงเส้นทางการเข้าถึงการศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพของระบบนิเวศทางธรรมชาติ รวมทั้งการประชาสัมพันธ์เผยแพร่ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวพร้อมทั้งจัดทำสื่อความหมาย ข้อกำหนด ข้อห้ามต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจน

2. หัวหน้าศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ ควรเพิ่มความร่วมมือและประสานงานระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย อุทยานแห่งชาติสุเทพ-ปุย องค์การภาคเอกชน องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ผู้ประกอบการธุรกิจการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการร้านอาหาร รีสอร์ท และสาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ร่วมกันจัดทำนโยบายและกำหนดหลักเกณฑ์ต่าง ๆ รวมทั้งการฝึกอบรมให้ความรู้ความเข้าใจในการจัดการชุมชนบ้านแม่สาใหม่ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศอย่างเป็นรูปธรรมอย่างแท้จริง

3. องค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ควรมอบหมายให้สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ประจำหมู่บ้านแม่สาใหม่ ไปศึกษาข้อมูลและจัดทำโครงการเพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของชุมชนบ้านแม่สาใหม่ แล้วนำมาพิจารณาถึงความเป็นไปได้ถึงผลที่จะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนโดยตรงหรือเพื่อผลประโยชน์ทางอ้อมต่อทรัพยากรสิ่งแวดล้อมบนที่สูง และจากนั้นคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลโป่งแยง ควรพิจารณาบรรจุโครงการนี้เข้าไว้ในแผนประจำปี เพื่อการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนต่อไป

4. คณะกรรมการหมู่บ้าน ชมรมการท่องเที่ยว ชมรมอาสาสมัครภัยพิบัติ ทรัพยากรธรรมชาติและประชาชนในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ควรให้ความร่วมมือและกระตือรือร้นที่จะแสวงหาความรู้ใหม่ ๆ ในการรักษาทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประเพณีวัฒนธรรม องค์ความรู้ที่ดีของชุมชนสืบทอดสู่รุ่นสู่รุ่นหลาน และควรเปิดโอกาสให้กลุ่มสตรี-แม่บ้าน กลุ่มเยาวชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น

5. การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ควรให้การสนับสนุนประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเชิงนิเวศของหมู่บ้านแม่สาใหม่ผ่านสื่อต่าง ๆ รวมทั้งการบริการข้อมูลข่าวสารให้แก่นักท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาเฉพาะศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่เท่านั้น การวิจัยครั้งต่อไปควรศึกษาถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวแก่ประชาชนและทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น
2. ควรศึกษาถึงการกำหนดแนวทางรูปแบบและวิธีการที่มีความเหมาะสมสอดคล้องในการดำเนินกิจกรรมและการจัดการการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม
3. ควรมีการศึกษาถึงพฤติกรรม ความพึงพอใจและศักยภาพในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงนิเวศของกลุ่มนักท่องเที่ยว นักศึกษา-เยาวชน องค์กรผู้นำท้องถิ่นและกลุ่มบริษัทผู้ประกอบการธุรกิจด้านการท่องเที่ยวเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
4. ควรมีการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนอื่น ๆ ที่มีรูปแบบและลักษณะที่ใกล้เคียงกัน เพื่อนำผลที่ได้มาเปรียบเทียบกับกัน ซึ่งจะทำการศึกษาวิจัยมีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

บรรณานุกรม

- ชยุติ ผลชวนปัญญา. 2543. การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมตามแนววัฒนธรรมชุมชน: กรณีศึกษาบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชูพินิจ เกษมณี. 2531. คู่มือทำงานกับชาวเขาเผ่าม้ง. ลำปาง: โครงการศูนย์การศึกษา นอกโรงเรียนภาคเหนือลำปาง กรมการศึกษานอกโรงเรียน.
- ไชยวงศ์ เจริญเมือง. 2541. คู่มือมัคคุเทศก์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- คารุณี บุญธรรม. 2543. ศักยภาพของชุมชนม้งในการจัดการการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: กรณีศึกษา บ้านน้ำเค ตำบลผาช้างน้อย อำเภอปง จังหวัดพะเยา. เชียงใหม่: การค้นคว้าแบบอิสระ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นำชัย ทนุผล. 2540. วิธีการเตรียมโครงการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 3). เชียงใหม่: สาขาวิชาการ บริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- _____. 2542. การจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ: แนวคิดและวิธีการ; เอกสารประกอบการสอนวิชา พท. 322 เชียงใหม่: สาขาวิชาพัฒนาการท่องเที่ยว คณะธุรกิจการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- _____. 2543. "ECOTOURISM. การพัฒนาธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงนิเวศในชุมชน บ้านโป่ง อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่". วารสารการส่งเสริมและการพัฒนา. 12 , 2 (มิถุนายน - กันยายน): 5-6.
- นิคม จารุมณี. 2536. การท่องเที่ยวและการจัดการอุตสาหกรรมท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. 2542. การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่: คณะ มนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปิติพงศ์ พึ่งบุญ ณ อยุธยา. 2545. คำสั่งคณะกรรมการปฏิบัติงานในคณะกรรมการอำนวยการ และประสานงานมูลนิธิโครงการหลวง ที่ 1/2545 ณ วันที่ 31 มกราคม 2545.
- ปฐติ อาคมานนท์ มอนซอน และคณะ. 2535. การท่องเที่ยวเดินป่า: ผลกระทบต่อสภาวะ แวดล้อมและประชาชนในท้องถิ่น. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.

- พงศ์สานต์ พัทธกัมมาหาเกตุ. 2538. ชาวบ้านกับช่องทางประกอบธุรกิจท่องเที่ยวแนวคิดในการจัดตั้งสหกรณ์ บริการนำเที่ยวแนวอนุรักษ์แห่งประเทศไทย. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ ปกเกล้า.
- พรหมเมธ นาคมทอง. 2539. แนวทางพัฒนาท่องเที่ยวไทยภาคใต้ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในทิศทางที่ยั่งยืนครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- มูลนิธิโครงการหลวง. 2544. “ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่” ใน รายงานประจำปี 2544. เชียงใหม่: มูลนิธิ.
- ศรีเรือน แก้วกังวาน. 2540. จิตวิทยาพัฒนาการชีวิตทุกช่วงวัย: เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่สาม). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. 2540. การดำเนินงานเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ (รายงานขั้นสุดท้าย). กรุงเทพมหานคร.
- สร้อยศรี อาสาสรรพกิจ. 2542. แนวคิดทฤษฎี ที่เกี่ยวกับการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน: เอกสารเผยแพร่ให้ความรู้และประกอบการบรรยาย. เชียงใหม่: สำนักงาน ททท. ภาคเหนือ เขต 1.
- สุทิศย์ ออบอุ่น. 2541. การศึกษาศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ศึกษาเฉพาะกรณี: เส้นทางสายน้ำกก. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ สาขาวิชาพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์.
- สุทิน เนียมพลับ. 2535. การศึกษากรณีตัวอย่างการปรับตัวของเกษตรกรพื้นบ้านภาคกลาง. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา.
- อดิศักดิ์ ฉนวนรุ่งเรือง. 2545. การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง: กรณีศึกษา กองทุนหมู่บ้านแม่สาใหม่ หมู่ 6 ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: สารนิพนธ์ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.
รูปภาพประกอบ

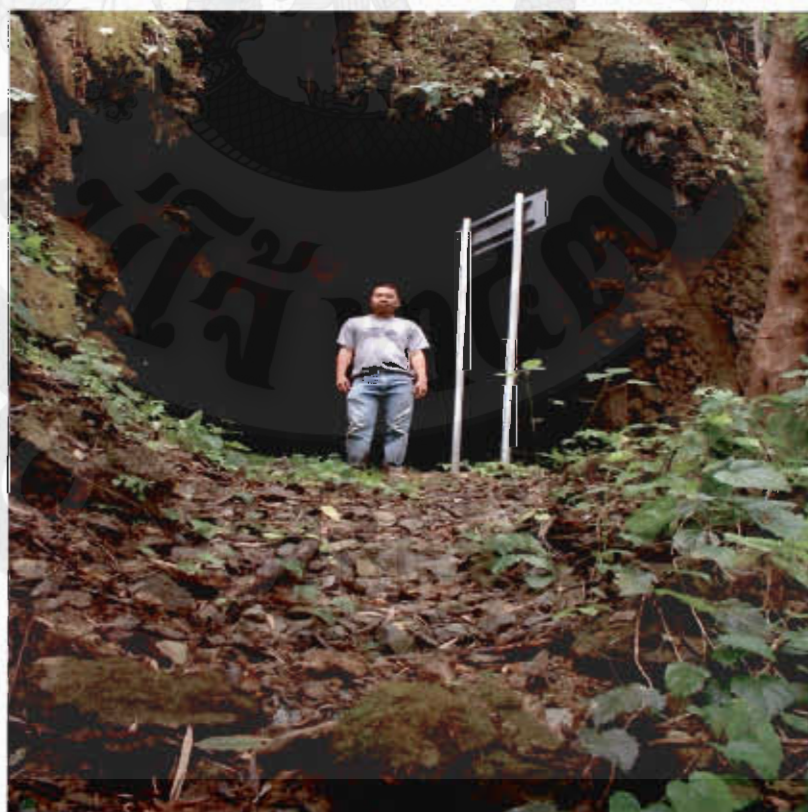
ภาพ 2 คอยผากลอง

ภาพ 3 เส้นทางเดินเท้าสู่คอยผากลอง

ภาพ 4 ป่าดงแซ้ง

ภาพ 5 ถ้ำชาตุ

ภาพ 6 บ่อน้ำหมี-หิน

ภาพ 7 ต้นน้ำแม่ตาน้อย

ภาพ 8 ป่าฟื้นฟูเฉลิมพระเกียรติฯ

ภาพ 9 หมู่บ้านแม่สาใหม่

ภาพ 10 สวนถิ่นจี

ภาพ 11 สวนสมุนไพรพื้นบ้าน

ภาคผนวก ข.

แบบสอบถาม

เลขที่แบบสอบถาม ☐ ☐

1 2

แบบสอบถาม

เรื่อง

ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่ ตำบลโป่งแยง อำเภอแมริม
จังหวัดเชียงใหม่

คำชี้แจง

ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามนี้ จะนำไปใช้ประโยชน์ในงานวิจัยเพื่อความสำเร็จของการศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาบริหารการพัฒนา มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เท่านั้น จึงขอความกรุณาจากท่านได้ช่วยตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงให้ครบทุกข้อ และผู้วิจัยขอรับรองว่าข้อมูลที่ได้รับจะเก็บไว้เป็นความลับ

แบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ตอน

- ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูล
 ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนบ้านแม่สาใหม่
 ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนบ้านแม่สาใหม่

ตอนที่ 1 ข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล เศรษฐกิจและสังคมของผู้ให้ข้อมูล
คำแนะนำ โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ☐ หรือเติมข้อมูลในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงของท่าน

1. เพศ ☐ ชาย ☐ หญิง ☐

3

2. อายุ.....ปี (เกินกว่า 6 เดือนให้นับเป็น 1 ปี) ☐ ☐

4 5

3. การศึกษาสูงสุด

- ☐ 1. ไม่ได้รับการศึกษาเลย
☐ 2. ประถมศึกษาตอนต้น
☐ 3. ประถมศึกษาตอนปลาย
☐ 4. มัธยมศึกษา

$$\{ \overline{u}_i \}$$

1. ศักยภาพของทรัพยากรแหล่งท่องเที่ยว (ต่อ)

[illegible]

ภาคผนวก ค.
ประวัติผู้วิจัย

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – สกุล	นายนิคม วงศ์นันตา
วันเดือนปีเกิด	7 พฤษภาคม 2506
ภูมิลำเนา	เชียงใหม่
ประวัติการศึกษา	-พ.ศ. 2525 มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ -พ.ศ. 2529 ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง วิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา วิทยาเขตเกษตรลำปาง จังหวัดลำปาง -พ.ศ. 2536 ปริญญาตรี เทคโนโลยีการเกษตรบัณฑิต สาขาส่งเสริมการเกษตร สถาบันเทคโนโลยีการเกษตรแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
ประวัติการทำงาน	-พ.ศ. 2528 – 2532 เจ้าหน้าที่ส่งเสริมไม้ผล ไม้ดอกเมืองหนาว ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงทุ่งหลวง อำเภอแม่วาง จังหวัดเชียงใหม่ -พ.ศ. 2532 – 2540 เจ้าหน้าที่เกษตรและผู้ช่วยนักวิจัย ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่สาใหม่ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ -พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน นักวิชาการเกษตร ฝ่ายพัฒนาเกษตรที่สูง สำนักวิจัยและส่งเสริมวิชาการการเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่
ประสบการณ์ต่างประเทศ	-พ.ศ. 2541 ศึกษาฐานงานด้านการท่องเที่ยวศิลปวัฒนธรรม เมืองคุนหมิง ด้าหลี่ ลีเจียง ณ ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน -พ.ศ. 2542 ศึกษาฐานงานการพัฒนาชุมชนชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ณ สถาบันแห่งชาติยูนาน มณฑลยูนาน (Yunan institute of the nationalities) เมืองคุนหมิง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน -พ.ศ. 2542 ศึกษาฐานงานเอ็กซ์โป ฟิซสวนโลก 99 ณ เมืองคุนหมิง มณฑลยูนาน ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน -พ.ศ. 2547 ศึกษาฐานงานเรื่อง พัฒนาวิสัยทัศน์บุคลากรและพัฒนางานเกษตร ของสำนักวิจัยฯ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ ณ กรุงปักกิ่ง ประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีน